

Jaarverslag 2020

DE ZAANSCHE MOLEN

Inhoudsopgave

1. Voorwoord 5
2. Verslag van het bestuur van De Zaansche Molen over 2020 6
2.1 Algemeen 6
2.2 Het bestuur 7
2.3 Samenstelling bestuur, personeel, commissie per 31-12-2020 8
2.4 Gegevens en getallen per 31 december 2020 10
3. Het financiële verslag 13
3.1. Algemeen 13
3.2. Beleid om doelstellingen te realiseren 13
3.3 Bestuurlijke zaken 14
3.4. Resultaat 2020 en prognose 2021 14
3.5. Vrijwilligers 15
3.6. Fondsen en subsidiegevers die nieuwe Molenmuseum mogelijk maakten 16
3.7. Balans per 31 december 2020 18
3.8. Exploitatierekening over 2020 19
4. Verslag van de Technische Advies Commissie 20
4.1 Inleiding 20
4.2 Veiligheid 20
4.3 De molens 21
Het Pink 21
De Koker 22
De Bleeke Dood 22
De Ooievaar 23
De Kat 23
Het Prinsenhof 24
De Gekroonde Poelenburg 24
De Huisman 25
De Zoeker 26
De Bonte Hen 26
De Schoolmeester 27
Het Jonge Schaap 28
De Jonge Dirk 28
De Zwaan 29
Overige molens in de streek 29
5. Verslag molenmuseum De Zaansche Molen over 2020 32
5.1 Het nieuwe Molenmuseum en de Wereld van Windmolens 32

5.2 De museumcollectie 32
5.3 Molens en Molenmuseum 33
5.4 Wereld van Windmolens 33
De Bank Giro Loterij 34
VSB Fonds 34
Dioraphte 34
Mondriaanfonds 34
Honig Laan Fonds 35
BPD Cultuurfonds 35
Stichting Gebroeders Visser 35
Stichting Zabawas 36
Gerrit Blaauw Fonds 36
Van Toorn Scholten Stichting 36
Prins Bernhard Cultuurfonds 37
Kickstart Cultuurfonds 37
Stichting Het Fortuinfonds 37
ANWB Fonds 37
Bredenhof Stichting 38
Dr. C. J. Vaillant Fonds 38
P.M. Duyvisfonds 38
Gemeente Zaanstad 38
5.5 Een nieuw Molenmuseum met een nieuw concept 39
Acht Zaanse gidsen 39
Videowand met veel molens, donkere wand met soorten molens 40
De Faam en het molenpanorama 40
De vitrine "rijk" 41
De interactieve kaart 41
Modellenvitrine 41
Model van papiermolen De Eendragt 42
Themawanden 42
Arm: "rauwe tijden" 42
Schilderijen en mooimakersgoed 43
Molenmakerij 43
Verrekijker 44
De geschiedenis van vereniging De Zaansche Molen 44
De schilderijenwand 44
Koffie met uitzicht 44

Wisseltentoonstelling 44
Film en educatie 45
Corona-route 46
Moleneducatie-erf en ontspanning 46
5.6 Doelgroepen 46
1. Primair Onderwijs 46
2. MBO-leerlingen 46
3. Kinderen met (groot)ouders 47
4. Zaankanters oud en nieuw 47
5. Bezoekers met een fysieke beperking 47
6. Vrijwilligers 48
5.7 Tot slot 48
6. Stichting Wind Molen Compagnie 49
6.1 Inleiding 49
6.2 Start seizoen 2020 49
6.3 Lockdowns 49
6.4 Bezuinigingen 50
6.5 Steunmaatregelen en initiatieven 50
6.6 Het personeel 51
7. Werkgroep ledenactiviteiten 52
7.1 Jaarverslag werkgroep ledenactiviteiten 2020 52
7.2 Overzicht activiteiten promotieteam 2020 52

1. Voorwoord

In dit voorwoord neem ik u mee naar het bizarre jaar van 2020 waar het virus Covid-19 ons in de greep hield maar ondanks deze enorme pandemie bij De Zaansche Molen ook prachtige dingen gebeurden!

In de eerste lockdown maakten we plannen voor een weergaloze opening van het nieuwe molenmuseum Wereld van Windmolens op 18 juni 2020. Op deze datum was ook gepland dat er twee koninklijke onderscheidingen zouden worden uitgereikt en zou er 's middags een feestelijke start bij het nieuwe molenmuseum plaatsvinden van het eerste internationale RCE congres in Nederland: "The craft of the miller". De opening en het congres gingen vanwege de pandemie niet door maar op 18 juni 2020 werden wel molenaars Sjors van Leeuwen en Piet Kempenaar door de burgemeester en zijn vrouw benoemd tot Ridders in de Orde van Oranje-Nassau. Een prachtige verrassing voor beide heren en terecht verdiend!

Gestaag werd doorgewerkt aan het nieuwe Molenmuseum maar elke keer werd een opnieuw vastgestelde openingsdatum uitgesteld door Covid-19. Uiteindelijk was het zover op vrijdag 26 september 2020! Groots werd de opening verdeeld over drie dagen met op de donderdagavond vooraf een preview voor alle medewerkers van De Zaansche Molen.

Op vrijdag 26 september 2020 werd het nieuwe Molenmuseum officieel geopend door onze speciale gaste mevrouw Marjanne Minnesma. Die dag werden vele genodigden welkom geheten: college van B&W, ereleden en leden van verdienste, oud-bestuursleden, relaties, gemeenteraadsleden en uiteraard in het bijzonder alle sponsoren die voor de totstandkoming van dit prachtige nieuwe Molenmuseum hebben gezorgd. De sponsoren worden later in dit jaarverslag nog apart benoemd maar nogmaals ben ik hen zeer erkentelijk voor wat zij hebben gedaan en betekend voor De Zaansche Molen. Op zaterdag en zondag was het museum volledig open gesteld voor onze leden en vrijwilligers. De organisatie van deze opening was door alle Covid-19 beperkingen een behoorlijke klus maar de opening is perfect en tot grote voldoening van het bestuur verlopen. COMPLIMENTEN!!

Voor het eerst in de geschiedenis werd er op 25 juni 2020 een digitale algemene ledenvergadering gehouden in plaats van in De Stoomhal. En de volgende digitale algemene ledenvergadering volgde op 5 november 2020. Als voorzitter heb ik vele ledenvergaderingen mee gemaakt maar ik kan u verzekeren dat er niets gaat boven een 'normale' ledenvergadering in De Stoomhal. Het bestuur miste het contact en de interactie met de leden! De algemene ledenvergadering van 5 november 2020 kende een aantal belangrijke agendapunten. De leden werden gevraagd in te stemmen met een noodzakelijke statutenwijziging, een begroting voor 2021 en het aangaan van een lening bij het Nationaal Restauratie Fonds (€ 940.000,=) om de pandemie te kunnen overleven nu er geen inkomsten zijn. Naast deze belangrijke/zakelijke punten waren ook twee prachtige instemmingen en werd de heer Jan Doodeman benoemd tot erelid en de heer Walter Busch als lid van verdienste van de vereniging!

In het najaar volgde een tweede lockdown en werd het nieuwe Molenmuseum weer gesloten voor publiek. Het gehele jaar zijn de besturen van De Zaansche Molen en de Wind Molen Compagnie bezig geweest met het beperken van de schade ten gevolge van de pandemie. Onontkoombaar was in deze tijden van geringe inkomsten om te bezuinigen en maatregelen te nemen om de vereniging overeind te houden. Zo worden uitgaven zorgvuldig afgewogen en moesten we helaas met pijn in ons hart afscheid nemen van onze tijdelijke medewerkers. Daarnaast hebben alle medewerkers op basis van solidariteit bijgedragen aan verminderen van uitgaven/loonkosten door ander werk te gaan doen of door uren in te leveren. Veel DANK en RESPECT daarvoor!!

Dit is mijn laatste voorwoord als voorzitter bij De Zaansche Molen. Na ruim 11 jaar voorzitterschap draag ik bij de algemene ledenvergadering het stokje over aan een opvolger. De vereniging heeft in de afgelopen jaren door de tomeloze inzet van het bestuur, de medewerkers en de vrijwilligers een enorme groei en een mooie ontwikkeling doorgemaakt. Ik wil daarom van deze gelegenheid gebruik maken om u DANK te zeggen voor het vertrouwen dat u mij gegeven heeft in al die jaren dat ik voorzitter van deze prachtige vereniging mocht zijn. Ik heb het met veel plezier gedaan!

Voor nu: blijf gezond en tot ziens!

André Drost, voorzitter

2. Verslag van het bestuur van De Zaansche Molen over 2020

2.1 Algemeen

Inleiding

Het jaar 2020 werd gedomineerd door de pandemie Covid-19 en dat betekende voor het eerst in het bestaan van vereniging De Zaansche Molen dat de algemene ledenvergaderingen van 25 juni en 5 november digitaal werden gehouden. Deze digitale algemene ledenvergaderingen vergden veel voorbereidingen en moesten voldoen aan de speciale overheidsregels in deze en de eisen van de notaris inzake het stemmen. Het was noodzakelijk maar de voorkeur gaat absoluut uit naar een 'gewone' algemene ledenvergadering in De Stoomhal Belangrijke onderwerpen waren:

25-06: Statutenwijziging, vaststellen jaarverslag, vaststellen van de jaarrekening/exploitatierekening, décharge van het bestuur, mandaat verkrijgen voor het overbruggingskrediet (gekoppeld aan de verkoop van het pand Museumlaan) en voorleggen van het revitaliseringsplan na Corona.

05-11: Statutenwijziging, instemming lening NRF, voorstel bezuiniging/reorganisatie, benoemen erelid/lid van verdienste en instemmen met de begroting.

Molenmuseum

De verbouw van villa Kalverliefde tot het nieuwe Molenmuseum verliep op schema totdat de Coronamaatregelen op 15 maart 2020 van kracht werden. Ondanks de strenge overheidsmaatregelen is met man en macht geprobeerd om de openingsdatum van 18 juni 2020 te halen maar het was gewoon onmogelijk. Heel even leek er een mogelijkheid om de opening op 31 juli te realiseren maar uiteindelijk is het een driedaagse opening op 25, 26 en 27 september geworden. Door de financiële situatie van De Zaansche Molen is de opening sober uitgevoerd en door de geldende overheidsmaatregelen slechts bijgewoond door een selecte groep genodigden. Ondanks de beperkingen was de opening een daverend succes: de genodigden, leden en vrijwilligers vonden het nieuwe Molenmuseum prachtig en keken hun ogen uit! De eerste wisselexpositie in dit nieuwe molenmuseum: "Ridders van de molen" was een groot succes mede doordat fotograaf Jeroen Nieuwhuis met de fotoserie 'The miller's craft' de prestigieuze zilveren prijs Prix de la Photographie Paris won.
In de laatste maanden van 2020 is het nieuwe Molenmuseum op bepaalde punten nog iets verbeterd zoals bijvoorbeeld een smaller presentatiescherm om het molenpanorama nog beter te kunnen bewonderen. En met Corona-aanpassingen (1.5 meter afstandmarkering, desinfectiezuilen, aanpassen van looproutes en een online ticketstraat) zijn de medewerkers en de vrijwilligers in het nieuwe Molenmuseum er helemaal klaar voor om weer bezoekers te ontvangen zodra het kan.

Het voormalige Molenmuseum aan de Museumlaan is op 24 juli 2020 met het ondertekenen van een koopovereenkomst met voorwaarden door Ingenious Tomorrow uit Veenendaal gekocht. In het pand zullen 5 eengezinswoningen gerealiseerd worden en deze worden verkocht door Zaanse makelaars.

Organisatieontwikkeling

In het jaar 2020 zou verder gewerkt worden aan de implementatie van het vrijwilligersbeleid, de AAR en de algemene bezoekersvoorwaarden. Er is aan gewerkt maar tot volledige implementatie is het nog niet gekomen. Het verder professionaliseren van de vereniging is niet uit het oog verloren maar door de pandemie heeft deze ontwikkeling een lagere prioriteit gekregen.

Onderhoud en veiligheid

Ondanks Corona is het onderhoud aan de molens zo veel mogelijk door gegaan. Op het gebied van veiligheid zijn geen concessies gedaan: veiligheid gaat voor alles! Of het nu gaat om veiligheid in/op de molens of over digitale veiligheid.

Zaanse Schans

Met de betrokkenen en stichting Zaanse Schans is veel overlegd en vooral het opstellen van de intentieovereenkomst samenwerking Zaanse Schans heeft veel tijd in beslag genomen om te komen tot een gedragen voorstel. De consequentie van deze intentieovereenkomst is dat de individuele bezoeker een 'all-in schanskaart' moet kopen wat overigens niet geldt voor groepen en leden van De Zaansche Molen. Overigens hebben wij in de intentie overeenkomst laten opnemen dat dit niet ten koste mag gaan van onze exploitatie met als referentie het boekjaar 2019.

Overleg met de gemeente Zaanstad

Met de gemeente Zaanstad is zeer regelmatig overleg geweest over diverse zaken. Dat betrof onder andere het vormen van een nieuwe bestuursvorm voor de Zaanse Schans ter vervanging van de huidige bestuursvorm. Deze voldeed niet meer door het ontbreken van de ondernemers en de bewoners die zich uit onvrede over de gang van zaken op de Zaanse Schans uit het bestuur ervan hadden teruggetrokken. Er zal nu een onafhankelijk driekoppig bestuur worden gevormd met een adviesraad, bestaande uit vertegenwoordigers van de diverse geledingen op de Zaanse Schans.

Daarnaast is er met de gemeente overleg gevoerd over de speciale Corona-bijdrage vanuit de provincie (twee derde) en de gemeente (een derde) ter bestrijding van de extra kosten als gevolg van de Corona-crisis. Aan het voldoen aan de (zware) voorwaarden voor definitieve uitbetaling wordt nu hard gewerkt.

Verenigingsactiviteiten

De Windbrief is in 2020 vier keer verschenen en door Corona twee keer per post naar alle leden verzonden. De heer H. v/d Stadt en de heer R. v/d Meer hebben als vormgever en fotograaf na vele jaren afscheid genomen van hun werkzaamheden voor De Windbrief. De redactie heeft samen met externe partners hun werk voort gezet en verwacht wordt dat het vormgeven binnenkort weer opgepakt zal worden door een vaste vrijwilliger. De Windbrief heeft tevens een eigentijdse nieuwe lay-out gekregen.

In het afgelopen jaar met Corona was het werven van bedrijfsleden heel moeilijk. De ledenwerf-campagne die door een betrokken lid werd opgezet en groter uitbreidde met medewerkers en vrijwilligers was zeer succesvol: in korte tijd werden honderden leden extra geworven. En ondanks dat er nu weinig vrijwilligers nodig zijn in de molens en het museum is ook het vrijwilligersteam enorm gegroeid!

Door de eerste lockdown was er geen Nationale Molendag mogelijk en kon de Zaanse Molendag niet door gaan in verband met de opening van het Molen-museum in dat weekend. Een opening en een Zaanse Molendag zou teveel bezoek-ers aantrekken wat niet mogelijk was met de geldende overheids-maatregelen.

Er werd een aantal lezingen verzorgd om extra inkomsten te verkrijgen en extra nieuwe leden te werven. De lezingen waren magnifiek en tot het laatste moment boeiend! En het leverde inkomsten op en enkele nieuwe leden. Ook een taskforce en een werkgroep 'inkomsten genereren' heeft mooie ideeën ontwikkeld om extra inkomsten te genereren zodra de molens en het museum weer open mogen.

Op 2 december werd De Gekroonde Poelenburg in het kader van 'Orange the World' (internationale campagne tegen geweld tegen vrouwen) de hele avond oranje gekleurd. Naast de waterval bij het Stadhuis werd ook Times Square, de Niagara Falls en de Brandenburger Tor oranje gekleurd.

Door de financiële situatie was er voor de vrijwilligers dit jaar geen Bestvat om samen te komen en hebben de vrijwilligers een kerstkaart ontvangen in plaats van een kerstattentie.

2.2 Het bestuur

Het bestuur vergadert normaal 1x per maand maar na 15 maart werd er intensiever en veelvuldiger overlegd tot bijna wekelijks aan het eind van het jaar. Ter illustratie hoe veelzijdig de onderwerpen waren; onderstaand een kleine opsomming:

NH Molenprijs, koninklijke onderscheidingen, opening, Held Jozua, roosterapp, film De Schoolmeester, werkzaamheden molens, museum, fondsen, depot, financiën, verhuizing, verkoop Museumlaan 18, molenaarsambacht, congres RCE, coronamaatregelen, veiligheid, invulling De Bleeke Dood, benoemingen, businessplan WvW, marketing & PR, beleid schenken en nalaten, etc.

Maar vooral hield het bestuur zich elke vergadering bezig met nieuwe Corona-ontwikkelingen en het vraagstuk: hoe overleven we deze crisis? Hoe kunnen we voor het personeel en het prachtige erfgoed blijven zorgen? De penningmeester heeft overuren gedraaid met steeds weer bijgestelde prognoses en berekeningen, het aanvragen van overheidssteun en (overbruggings-)leningen. Een enorme klus!

Op 12 oktober hebben de besturen DZM en WMC gesproken met de medewerkers van de WMC en hen geïnformeerd over de financiële situatie en maatregelen die genomen moesten worden. Maatregelen die iedereen trof: er is afscheid genomen van medewerkers met een tijdelijk/flexibel contract en vaste medewerkers hebben op basis van solidariteit (tijdelijk) uren ingeleverd of gaan (tijdelijk) andere werkzaamheden verrichten. Een ongekende maar helaas noodzakelijke situatie voor de vereniging.
In het diepste geheim heeft het bestuur de molenaars Sjors van Leeuwen en Piet Kempenaar voorgedragen voor een koninklijke onderscheiding. En met succes! Beide heren zijn op 18 juni gehuldigd als ridders in de orde van Oranje Nassau.
Het bestuur heeft tevens op 18 juni een prachtige film van De Schoolmeester in ontvangst mogen nemen van het Fortuinfonds die voor de financiering heeft gezorgd!

2.3 Samenstelling bestuur, personeel, commissie per 31-12-2020

Bestuur vereniging De Zaansche Molen

André Drost	voorzitter
Martin Schaap	vice-voorzitter, portefeuille museale zaken
Conny Maas	secretaris
Age Knossen	penningmeester
Matthijs Ero	bestuurslid, portefeuille TAC/technische zaken
Jan ter Wisscha	bestuurslid, portefeuille leden, communicatie en evenementen
Dennis Dirkzwager	bestuurslid, portefeuille exploitatie molens

Bestuur stichting Wind Molen Compagnie

Dennis Dirkzwager	voorzitter
Jeannette Schoone	secretaris
Age Knossen	penningmeester
Joke Bosch	bestuurslid met portefeuille PR en Marketing
Jan Krijt	bestuurslid met portefeuille bedrijfsvoering

Personeel

Peter-Jan van Steenbergen	algemeen manager
Henk Heijnen	hoofdconservator
Lenie Bakker	medewerker financiën en administratie
Resi Veenman	medewerker presentatie, educatie, ledenadministratie en organisatie
Henk Kroes	medewerker technische zaken
Bregje Jansen	trainee

Peter-Jan van Steenbergen heeft per 1 december 2020 afscheid genomen van de vereniging.
Henk Kroes is in het voorjaar van 2020 met pensioen gegaan.

Technische Advies Commissie

Matthijs Ero	voorzitter, verstrekken externe opdrachten
Jan ter Wisscha	secretaris, BRIM-/SIM-zaken
Walter Busch	penningmeester
Jan Doodeman	commissielid, molenkenner, technische zaken
Peter Hoveling	commissielid, molenkenner, maquettebouwer
Jan Lange	commissielid, voorbereiding restauraties en groot onderhoud
Sjors van Leeuwen	commissielid, molenkenner, inspecteur, historicus
Martin Schaap	commissielid, molenkenner, verstrekking ext. opdrachten, historicus
Fulco Rol	commissielid, molenkenner, technische zaken, historicus
Henk Kroes	adviserend commissielid, onderhoud museum

Werkgroep professionalisering

Walter Busch	voorzitter, verzamelen en opstellen documenten
Peter-Jan van Steenbergen	adviseur
André Drost	adviseur

Museumcommissie

Henk Heijnen	hoofdconservator, secretaris, kunsthistoricus
Martin Schaap	voorzitter, museale zaken, kenner molenhistorie
Fulco Rol	commissielid, medewerker collectiebeheer, molenspecialist
Adviserende leden:	
Sjors van Leeuwen	molenspecialist, kenner molenhistorie
Ron Couwenhoven	geschiedenisonderzoeker
Eric Job Duyvis	inrichting en algemene presentatie

Redactie De Windbrief

Ed Pielkenrood	hoofdredacteur
Rick Bakker	redactielid, journalist
Sarah Vermoolen	redactielid, journalist
Ineke Houter	redactielid, eindcorrectie
Ron Couwenhoven	vaste medewerker
Jaap de Jong	vaste medewerker

De vormgeving was in handen van Tekst&Uitleg, Haarlem
Van Hans van de Stadt en René van der Meer is in 2020 afscheid genomen.

Activiteiten werkgroep

Jantien Braun	Rick Bakker	Fred Eerenberg	Nadia Kreuger

Vanwege de Corona-pandemie was de activiteitenwerkgroep in 2020 niet actief.

Productencommissie

Jacintha Mandjes	Beau van Amstel	Sjors van Leeuwen	Eric Job Duyvis

N.B. Peter-Jan van Steenbergen heeft per 01-12 de vereniging verlaten.
Jan Krijt en Jan ter Wisscha zijn met hun werkzaamheden voor deze commissie gestopt.

Communicatiecommissie

Resi Veenman	Henk Heijnen	Ed Pielkenrood

Promotieteam

Marjan Aten	Joke Jetses	Jacintha Mandjes	Thea Schrekker
Emmy Bootsman	Jan Jonker	Els Neeft	Evelien Doodeman
Joke Gehring	Joop Koopman	Lex van Zaane	Resi Veenman
Yvonne van Donk	Xandra Bakker		

Rondleiders en educatiemedewerkers

Marjan Aten	Yvonne van Donk	Adrie Ligthart	Gerro Riepma
Sharda van Berge	Xandra Bakker	Gerard van Leeuwen	Thea Schrekker
Ursulien van Berge	Anita Driessen	Wim Molenaar	André de Vries
Jur Beumkes	Peter Roovers	Resi Veenman	

Websiteredactie & social media

Resi Veenman

Baliemedewerkers museum
Voor deze functie in het nieuwe Molenmuseum heeft een groot aantal vrijwilligers zich aangemeld. Vanwege de Corona-crisis is aan het invullen van de bijbehorende taken weinig terecht gekomen. Als in de loop van 2021 museum de Wereld van Windmolens weer open gaat zal de invulling van taken en de indeling in roosters voor al deze nieuwe vrijwilligers opgepakt worden. Ze zullen dan in het jaarverslag over 2021 vermeld worden.

Facebookredactie
Resi Veenman Emmy Bootsman Gerrit Admiraal Rick Bakker

Redactie digitale nieuwsbrief

Resi Veenman Henk Heijnen Ed Pielkenrood

Naast de genoemde bestuurs- en commissieleden zijn nog veel meer leden in touw om de vereniging op unieke manier gaande te houden. Meer dan 300 vrijwilligers zetten zich daar regelmatig voor in. Dit zijn:

- De inpakkers en bezorgers van De Windbrief. Zij zorgen ervoor dat bij al onze leden 4x per jaar dit verenigingsperiodiek tijdig bezorgd wordt. Ook voor andere omvangrijke berichtgeving aan onze leden zijn deze mensen beschikbaar.
- De hoofdmolenaars, assistent-molenaars, maalploegleden en toeristische medewerkers, die hun deskundigheid, vaardigheden en elan inzetten bij het gaande houden van de veiligheid van hun molens en de ontvangst van bezoekers.
- De baliemedewerkers en rondleiders van het Molenmuseum.
- Alle niet met naam genoemde anderen die zich op de één of andere manier beschikbaar stellen en inzetten voor vereniging De Zaansche Molen.

2.4 Gegevens en getallen per 31 december 2020

Zoals uit onderstaande tabel blijkt is ons ledenaantal weer toegenomen. Ondanks de Corona-pandemie en waarschijnlijk dankzij de wervingsactie rond de opening van ons nieuwe Molenmuseum is een aardig stapje richting de 4.000 leden gezet. Het aantal leden boven de 60 jaar is afgenomen en het aantal tussen 18 en 60 jaar mooi toegenomen. Gemiddeld worden we dus iets jonger!!

Ledenbestand	**2020**	**2019**
Leden tussen 18 en 60 jaar	2.418	2.175
Jeugdleden	62	62
Leden 60+	1.226	1.318
Ereleden	3	2
Gratis lid	11	9
Sponsoren van De Zoeker	4	6
Dames De Zoeker	3	5
Bedrijfslidmaatschappen	36	35
Cadeauleden	12	
Totaal	**3.775**	**3.612**

Als gevolg van de Corona-pandemie is het aantal bezoekers aan onze molens en het nieuwe Molenmuseum dramatisch gedaald. Het oude Molenmuseum aan de Museumlaan was het hele jaar al gesloten. Van de molens waren alleen Het Jonge Schaap en De Kat echt voor publiek open gesteld voor de periodes waarin dat was toegestaan. Het openhouden van alle molens zou ons allen maar meer gekost hebben. Het museum Wereld van Windmolens is slechts open geweest vanaf de opening op 24 september tot 20 december.

Bezoekers	**2020**	**2019**
Molenmuseum, incl. molen Het Pink	0	4.280
Museum Wereld van Windmolens	1.574	0
Molen De Kat	39.541	213.339
Molen De Zoeker	4.410	114.778
Molen Het Jonge Schaap	24.556	142.781
Molen De Bonte Hen	1.705	32.560
Overige molens DZM	0	2.007
Molen De Schoolmeester	467	0
Molen De Huisman (gratis bezoek)	0	283.095
Molen De Huisman (betaald bezoek)	10.137	0
Totaal	**64.390**	**769.688**

Ondanks de afwezigheid van bezoekers hebben de molenaars de wieken nog behoorlijk intensief laten draaien. Dat is goed voor de conditie van de molens en verlustigt ook de aanblik van de molens.

Omwentelingen molens	**2020**	**2019**
De Koker	58.029	79.456
De Bonte Hen	268.325	1.131.962
De Zoeker	1.342.233	1.575.027
De Kat	1.001.773	1.279.581
De Gekroonde Poelenburg	234.257	257.131
De Huisman	1.136.688	1.861.187
De Ooievaar	197.119	187.183
De Bleeke Dood	97.875	23.983
Het Pink	205.528	157.908
De Schoolmeester	363.467	456.491
Het Prinsenhof	93.670	101.841
Het Jonge Schaap	1.254.013	1.413.292
De Jonge Dirk	243.952	177.924
De Zwaan (weidemolen bij De Jonge Dirk)	200.421	145.381
Totaal	**6.697.350**	**8.846.347**

3. Het financiële verslag

3.1. Algemeen

Vereniging De Zaansche Molen is een Culturele Algemeen Nut Beogende Instelling (ANBI). De verenging is opgericht in 1925 en heeft tot doel het behoud en beheer van maalvaardige molens in de Zaanstreek alsmede het vergroten van de kennis over en de liefde voor de Zaanse molens en hun geschiedenis. De vereniging heeft 13 molens in eigendom waarvan 11 de status van (rijks)monument hebben. Een groot deel van de molens wordt verhuurd aan Stichting Wind Molen Compagnie die 90% van het behaalde exploitatieresultaat uitkeert aan de vereniging. De vereniging heeft in september 2020 het nieuwe Molenmuseum geopend als onderdeel van De Wereld van Windmolens. Het oude Molenmuseum is onder voorwaarden verkocht.

De functie van algemeen manager is op dit moment vacant.

Het bestuur bestond in het boekjaar uit: André Drost, Martin Schaap, Conny Maas, Age Knossen, Matthijs Ero, Jan ter Wisscha en Dennis Dirkzwager.

Alle bestuursleden van vereniging De Zaansche Molen vervullen hun functie onbezoldigd.

3.2. Beleid om doelstellingen te realiseren

Het was een buitengewoon uitdagend jaar voor vereniging De Zaansche Molen. Na een proces van enkele jaren voorbereiding werd in november 2019 begonnen met de verbouw en museale inrichting van het nieuwe Molenmuseum aan de Kalverringdijk 30 op de Zaanse Schans. Midden tijdens de verbouw werden wij getroffen door de Corona-uitbraak. Vanaf 15 maart tot 1 juni 2020 waren de molens gesloten vanwege de Corona-pandemie. Het nieuwe Molenmuseum kon met ongeveer drie maanden vertraging, conform bestek en tekeningen en nagenoeg binnen budget, eind september 2020 worden geopend. Het was geweldig dat wij ongeveer 1.000.000,- euro van Goede Doelen Fondsen mochten ontvangen, zowel van nationale, regionale als lokale fondsen en 250.000 van de gemeente Zaanstad voor de realisatie van het nieuwe Molenmuseum. Het maakte niet alleen het nieuwe Molenmuseum financieel mogelijk maar was voor ons ook een geweldige morele stimulans. Op deze manier een zo brede erkenning krijgen om het "verhaal achter de vaak eeuwenoude molens" te kunnen vertellen, die zo belangrijk waren voor de latere industriële ontwikkeling, was hartverwarmend. Bij paragraaf 3.6. van deze jaarrekening worden alle Goede Doelen Fondsen die de Wereld van Windmolens-nieuwe Molenmuseum- mogelijk hebben gemaakt, nogmaals genoemd.

Niettemin volgde in het najaar weer een kortstondige sluiting van twee weken en vanaf medio december werd De Wereld van Windmolens, molens en Molen-museum, voor onbepaalde tijd gesloten voor het publiek vanwege dezelfde pandemie.

In deze omstandigheden was het uitermate moeilijk onze doelstellingen te realiseren: in de molens de fysieke ervaring van De Wereld van Windmolens opdoen en in het nieuwe Molenmuseum "het verhaal" achter de Wereld van Windmolens te zien en te horen.

Onze entreegelden bedroegen slechts 12% van die van 2019. Het aantal bezoekers lag op een niveau van circa 50.000 á 60.000 waar wij in goede jaren circa 500.000 betalende bezoekers mochten verwelkomen. Toch hebben medewerkers en vrijwilligers er alles aan gedaan om het verhaal en de fysieke beleving van De Wereld van Windmolens aan de bezoekers door te geven. Houtzaagmolen Het Jonge Schaap en Verfmolen De Kat en het nieuwe Molenmuseum waren de hele week geopend voor publiek als overheidsvoorschriften dit toelieten. Papiermolen De Schoolmeester was frequent geopend als dit mogelijk was vanwege Covid -19 richtlijnen. Molens De Huisman en De Bleeke Dood verkochten molen gerelateerde producten in de zomermaanden. Bij andere molens was het vrijwel onmogelijk de anderhalve meter afstand te kunnen garanderen voor bezoekers.

3.3 Bestuurlijke zaken

Door de wereldwijde Corona-pandemie heeft de cultuursector zware klappen opgelopen. Het internationaal toerisme kwam nagenoeg stil te liggen. De nadruk kwam te liggen op bezoekers uit eigen land en in beperkte mate uit buurlanden. Het herstel na deze crisis zal nog geruime tijd duren. Samenwerking met culturele en andere partners op de Zaanse Schans en daarbuiten is van groot belang om bezoekers weer terug te krijgen en het Cultureel Erfgoed wat wij in zo ruime mate bezitten te kunnen tonen. Hiertoe is onder meer een intentieovereenkomst gesloten met andere musea op de Zaanse Schans en stichting De Zaanse Schans. Als uitvloeisel daarvan wordt in 2021 geëxperimenteerd met een "Alles in één kaart" waarmee alle open zijnde musea en molens kunnen worden bezocht. Daarnaast blijven wij in 2021 onze eigen entreebewijzen verkopen.

Het bestuur heeft verder besloten in 2021 de telefonie en ICT onder te brengen bij BSU (Be Someone Unique). BSU is de voorkeurs leverancier van KPN Zakelijk. Met het ICT pakket "BSU Booster" kunnen wij de automatisering op een veel hoger niveau brengen. Verouderde ICT werkplekken worden vervangen, nieuwe laptops, een Share point omgeving, gebruikersprofielen met daaraan gekoppelde afzonderlijke gebruikers-rechten moeten de beveiliging op een hoger niveau brengen.

In december 2020 zijn wij verblijd met een toezegging van 659.729,- van het Provinciaal Noodfonds Cultuur en de gemeente Zaanstad dat zij bereid zijn *"de geleden schade als gevolg van beperkende maatregelen ter bestrijding van Covid-19"* te compenseren.

Het klinkt bijzonder dat wij toch gemeend hebben een Bezwaarschrift te moeten indienen. Het Bezwaarschrift richt zich niet tegen de toezegging. Integendeel, wij zijn uitermate verguld met deze tegemoetkoming om ons verlies uit de gewone bedrijfsuitoefening ten gevolge van de beperkende maatregelen van Covid-19 te vergoeden. Waar wij bezwaar tegen hebben gemaakt zijn de voorwaarden waaraan wij moeten voldoen. Ook de discrepantie in de voorwaarden tussen het Provinciaal Noodfonds Cultuur en de gemeente Zaanstad vinden wij opvallend. Veiligheidshalve is een voorziening opgenomen voor het volledige bedrag. Het bezwaarschrift loopt nog.

3.4. Resultaat 2020 en prognose 2021

In het financiële resultaat van vereniging De Zaansche Molen zijn twee werelden zichtbaar. Dankzij de bijdragen van De Goede Doelen Fondsen en de subsidie van de gemeente Zaanstad van 250.000,- voor de realisatie van het nieuwe Molenmuseum hebben wij circa 1.250.000,- aan eenmalige bijdragen ontvangen. Dit is geoormerkt geld dat is aangewend voor de realisatie en inrichting van het nieuwe Molenmuseum. Dit bedrag van ongeveer 1.250.000,- moet via de baten van de resultatenrekening verantwoord worden.

Dit resulteert in een netto resultaat van 699.538,- euro. Zonder deze eenmalige bijdragen en uit onze gewone bedrijfsvoering zou er een verlies geresulteerd hebben van ongeveer 545.000 (dit is inclusief de overheids-bijdrage in de Tegemoetkoming Vaste Lasten ad 93.140,-).

Het kan ook anders gezegd worden, dankzij het nieuwe Molenmuseum hebben wij een netto resultaat van 699.538,-. Zouden we geen nieuw Molenmuseum hebben gesticht dan zouden we 2020 met een verlies hebben afgesloten in de orde van grootte van 545.000,- .

Het verenigingskapitaal bedraagt 1.696.460,- . Dit is geheel geïnvesteerd in de realisatie van het nieuwe Molenmuseum.

In 2021 verwachten wij nog volop met de gevolgen van de coronapandemie geconfronteerd te worden. In de algemene ledenvergadering van 5 november 2020 is de begroting 2021 goedgekeurd. De baten begroten wij op 465.000,- waarvan 190.000,- entreegelden. Het realiseren van de entreegelden zal door de maandenlange lockdown een uitdaging zijn. Wij denken dit te compenseren door een beroep te doen op de overheids-maatregelen: NOW en Tegemoetkoming Vaste Lasten(TVL). De landelijke overheid heeft de afgelopen maanden het uitkeringspercentage van de TVL verhoogd, waarmee in onze begroting nog geen rekening was gehouden.

Aan de lastenkant hebben wij een bedrag begroot van 707.000,-, waarbij zij aangetekend dat wij een te laag bedrag aan afschrijvingen hebben opgenomen. Door het gereedkomen van het nieuwe Molenmuseum zullen de afschrijvingen fors stijgen. In de ledenvergadering van 5 november 2020 hebben wij een verwacht verlies gepresenteerd van 272.000,-. Rekening houdend met de hogere afschrijvingen zal het verlies in 2021 uitkomen op circa 450.000,- waarvan ongeveer 250.000,- afschrijvingen.

Door de aangetrokken lening van het Nationaal Restauratie Fonds is de liquiditeit toereikend, onvoorziene omstandigheden voorbehouden, om de continuïteit in 2021 en 2022 te waarborgen. Wij gaan er hierbij vanuit dat het eigendom van het oude Molenmuseum binnenkort wordt overgedragen. Mocht dit onverhoopt niet het geval zijn gaan we er vanuit dat onze bank in die situatie bereid is het overbruggingskrediet te continueren.

Onze accountant BakerTilly heeft over 2020 een zogenaamde Samenstellingsverklaring afgegeven.

3.5. Vrijwilligers

Vereniging de Zaansche Molen en de Stichting Wind Molen Compagnie, die zorgdraagt voor de exploitatie van de meeste molens, hebben ongeveer negen voltijdsmedewerkers in dienst. Naast deze medewerkers in vaste dienst hebben we ongeveer 300 vrijwilligers. Deze vrijwilligers maken deel uit van de maalploegen op de molens, zitten in verschillende commissies of in het bestuur, doen rondleidingen en verzorgen educatie voor scholen of ontvangen onze bezoekers aan de balie. Het is voor de vrijwilligers ook een lastig jaar geweest. Door de maandenlange lockdown hoefden wij op veel vrijwilligers geen beroep te doen. Op tijden dat er geen lockdown was hoefden we minder vrijwilligers in te zetten. Kortom de binding tussen de vrijwilligers en de vereniging of stichting kan losser zijn geworden. Het is een van de speerpunten om zodra de pandemie achter ons ligt de binding met onze vrijwilligers verder aan te halen. Onze vrijwilligers hebben een zeer diverse achtergrond. Eén ding hebben zij in ieder geval gemeen: "de liefde voor het erfgoed".

3.6. Fondsen en subsidiegevers die nieuwe Molenmuseum mogelijk maakten

De realisatie van het nieuwe Molenmuseum is te danken aan de hartverwarmende steun van veel nationale, regionale en lokale fondsen. Zonder hun geloof in onze plannen was het project niet van de grond gekomen. De volgende fondsen en de gemeente Zaanstad hebben hun vertrouwen in het nieuwe museum gesteld door ruimhartig bij te dragen.

Bestemmingsfonds Wereld van Windmolens met geoormerkte besteding

Naam fonds	**Besteding donaties**
BankGiro Loterij	Inrichting nieuwe Molenmuseum
Gemeente Zaanstad	Realisatie nieuwe Molenmuseum
VSBfonds	Wereld van Windmolens-Molenmuseum
Dioraphte	Inrichting Molenmuseum
Honig Laanfonds	Tentoonstellingsruimte en auditorium
Stichting BPD Cultuurfonds	Realisatie Wereld van Windmolens
Stichting Zabawas	Inrichting Moleneducatie erf (nog af te ronden)*
ANWB	Publiekstoegankelijkheid Molenmuseum
Dr. C.J. Vaillant Fonds	Publiekstoegankelijkheid Molenmuseum
Niet nader te noemen organisatie	Publiekstoegankelijkheid Molenmuseum
Forbo Flooring	Inrichting Molenmuseum
Ontvangen: 1.064.650,- euro	**Besteed: 1.018.381,-***

De volgende fondsen hebben ons Bestemmingsfonds bijzondere projecten mogelijk gemaakt met een geoormerkte donatie.

Naam fonds	**Besteding donaties**
Mondriaan Fonds	Inclusiviteit en meervoudige perspectieven
Stichting Gebroeders Visser	Schoonmaak, restauratie, verhuizing Molenpanorama; Inrichting Molenmakerij
Gerrit Blauw Fonds	Expositie Ridders van de Molen en digitalisering
Van Toorn Scholten Stichting	Educatieprogramma voor het MBO
Prins Bernhard Cultuurfonds	Restauratie Molenpanorama, inrichting "Gouden tijden" en educatie
Stichting Het Fortuinfonds	Schoonmaak en restauratie De Eendragt
Bredenhof Stichting	Digitalisering museumstukken
P.M. Duyvisfonds	Digitalisering collectie en molendatabase
Ontvangen 160.840,- euro	**Besteed: 164.938,-euro**

De volgende fondsen hebben specifieke bijdragen verleend ten behoeve van:

Mondriaan Fonds	Haalbaarheidsonderzoek vrijwilligers beleid
Kickstart Cultuurfonds	Extra kosten coronamaatregelen museum

3.7. Balans per 31 december 2020

Activa		**2020-12-31**		**2019-12-31**
Vaste activa				
Bedrijfsgebouwen en terreinen	2.464.886		1.740.107	
Andere vaste bedrijfsmiddelen	1.038.226		178.896	
		3.503.112		1.919.003
Vlottende activa				
Gereed product en handels-				
goederen		12.945		14.876
Vorderingen op handelsdebiteuren	9.263		80.122	
Overige vorderingen en over-				
lopende passiva	513.449		286.663	
		522.712		366.785
Liquide middelen		970.878		345.177
Totaal activazijde		5.009.647		2.645.841
Passiva				
Eigen vermogen				
Verenigingskapitaal	1.696.460		1.741.945	
Bestemmingsreserves	275.000		275.000	
Bestemmingsfondsen	97.772		52.287	
Resultaat boekjaar	699.538		-	
		2.768.770		2.069.232
Voorzieningen				
Overige voorzieningen		788.229		100.000
Langlopende schulden				
Achtergestelde leningen	940.775			
Schulden aan banken	296.677		376.669	
		1.237.452		376.669
Kortlopende schulden				
Schulden aan banken	39.996		1.220	
Handelscrediteuren	161.529		57.573	
Belastingen en soc. Verzekeringen	1.903		2.864	
Overige schulden en overlopende				
passiva	11.768		38.283	
		215.196		99.940
Totaal passivazijde		5.009.647		2.645.841

3.8. Exploitatierekening over 2020

Baten		2020-12-31		2019-12-31
Overheidsbijdragen en -subsidies	997.546		119.201	
Giften en baten	1.041.706		574.911	
Entreegelden	121.735		993.507	
Overige baten	256.566		294.964	
		2.417.553		1.982.583
Lasten				
Lonen	150.756		162.859	
Soc. Lasten en pensioenlasten	13.217		14.842	
Afschrijvingen	86.462		33.907	
Overige bedrijfskosten	1.470.630		1.492.797	
Totaal som van de kosten		1.721.065		1.704.405
Totaal van bedrijfsresultaat		696.488		278.178
Andere rentebaten en soort-				
gelijke inkomsten		3.050		-
Totaal resultaat		699.538		278.108

Voorstel resultaatbestemming:

Dotatie Bestemmingsreserve	
Wereld van Windmolens	695.000
Toevoeging verenigingskapitaal	4.538
	699.538

4. Verslag van de Technische Advies Commissie

4.1 Inleiding

Omdat het uitgavepatroon van de vereniging ook voor een belangrijk deel door het onderhoud aan de molens wordt bepaald, werd in de eerste helft van 2020 duidelijk dat dit op een andere manier ingevuld moest gaan worden. De instandhouding van een molen is een continu proces. Daarom is het niet eenvoudig te besluiten wat wel en wat niet te doen. De keuze is alleen: wat is nu noodzakelijk en wat kan eventueel later. Gaande de bezuinigingsrondes werd duidelijk dat we moeten proberen het reguliere onderhoudswerk door te laten gaan en investeringen, groot onderhoud en restauraties zoveel mogelijk extern te financieren. Een andere optie is te bekijken of dergelijke grote uitgaves kunnen worden doorgeschoven als dit tot de mogelijkheden behoort. Het continueren van onderhoud heeft een meerledig doel: op die manier komen we alle verplichtingen na zoals ons deze zijn opgelegd in de subsidiebeschikkingen van de onderhoudssubsidies. De situatie blijft beheersbaar en we voorkomen een achterstand in het onderhoudswerk. Dat laatste heeft als voordeel dat grote investeringen om de onderhoudsachterstand in te halen dan achterwege kunnen blijven. De doelstelling is dan ook om de huidige staat van onderhoud op hetzelfde peil te houden.

Tegelijkertijd met de sluiting van enkele molens kwam de aan de vereniging gelieerde exploitatiestichting de Wind Molen Compagnie (WMC) met een overcapaciteit van personele inzet te zitten. Door de verschillende lockdowns, waardoor er op de molens geen bezoekers meer ontvangen konden worden, maakte dat de vereniging met succes enkele medewerkers op verschillende momenten heeft kunnen inhuren van de WMC. Een gunstige ontwikkeling voor zowel de WMC als De Zaansche Molen. Het is ook dankzij deze constructie dat we erin geslaagd zijn belangrijk onderhoudswerk te kunnen blijven uitvoeren. Zodoende zijn er in 2020 geen concrete achterstanden ontstaan zonder dat we het met 1,5 ton naar beneden bijgestelde budget overschreden. In de begroting 2020 van de TAC waarmee we het jaar begonnen, zaten enkele grote investeringen welke nu aangehouden werden tot nader datum.

Voor de Technische Advies Commissie (TAC) zelf was het niet eenvoudig er structuur van vergaderingen e.d. in te houden. Bij de eerste lockdown vielen de maandelijkse besprekingen uit, maar in de zomer startte dit weer op en werden er tevens op 11 augustus drie molens door de commissie bezichtigd en geïnspecteerd. Door het aanscherpen van de maatregelen werd later weer minder vergaderd.
Gelukkig zijn er meer middelen om in contact te staan en informatie te delen, al ontstaan de creatieve ideeën toch vooral tijdens de fysieke bijeenkomsten. De TAC bestond in 2020 uit Fulco Rol, Jan Lange, Walter Busch, Peter Hoveling, Jan Doodeman, Martin Schaap, Sjors van Leeuwen, Jan ter Wisscha en Matthijs Ero. Vanuit de technische dienst van De Zaansche Molen was Henk Kroes als adviserend lid bij de vergaderingen. Matthijs Ero fungeerde uit hoofde van bestuurslid technische zaken als voorzitter. Jan ter Wisscha vervulde de secretariële werkzaamheden waarbij Walter Busch meer inhoud heeft gegeven aan de financiële administratie van de commissie hetgeen in deze tijd niet onbelangrijk is.

4.2 Veiligheid

In de afgelopen jaren heeft de nadruk gelegen op de drukbezochte molens nabij de Zaanse Schans. Daar hebben we eigenlijk alles wat mogelijk was wel onderzocht of geprobeerd. In 2020 kwam daardoor de nadruk te liggen op de andere molens van de vereniging. Hiervan werd samen met de molenaars door Rick Bakker, die vanuit de vereniging de veiligheidszaken regelt en coördineert, o.a. de risico-inventarisatie en -evaluatie van deze molens doorgewerkt. Tevens stelde Rick voor deze molens "Plannen van Aanpak" op waarin omschreven staat welke zaken er nog gerealiseerd dienen te worden. Over het algeheel geen schokkende zaken. In de TAC-vergadering van december heeft de commissie deze besproken en ook geadviseerd e.e.a. verder uit te werken of in gang te zetten.

Daarnaast breidde het werkgebied uit. Besloten werd om het beheer van het nieuwe Molenmuseum, alsmede de daaraan gelegen weilanden aan de taken van de TAC te voegen. Voor deze locatie zijn dan ook de eerste contouren van een meerjarenbegroting opgesteld.

Vermeldenswaardig is dat Jan Lange en Peter Hoveling hun inmeetwerk en tekenactiviteiten bij de molens voortzetten. Bijna alle molens van de vereniging zijn dankzij hun inzet op voortreffelijke wijze ingemeten en uitgetekend. Met de 360 graden-fotografie van René van der Meer, zijn de molens zo goed mogelijk vastgelegd en gedocumenteerd.

Twee leden van de TAC werden gehuldigd. In juni werd Sjors van Leeuwen Ridder in de Orde van Oranje-Nassau. In november werd Jan Doodeman door de leden verkozen tot Erelid van De Zaansche Molen en Walter Busch tot Lid van Verdienste.

Mede door de Corona-crisis is er verder maar beperkt gestalte gegeven aan het uitwerken van een type sprinklerinstallatie voor de molens of het houden van brandweeroefeningen. Wel hebben we ons over de aanpassingen, zoals we deze aan de installatie van Het Prinsenhof willen doen, nader laten adviseren. Ook m.b.t. de mogelijkheden juist bij andere molens een vereenvoudigd systeem te bedenken. Maar zoals aangegeven vergt dit nog een nadere uitwerking.

Op volgorde van verwerving door De Zaansche Molen hier de gebeurtenissen per molen over 2020:

4.3 De molens

Het Pink

De eerste vermelding van molen Het Pink dateert van 3 oktober 1620, hetgeen dit jaar dus 400 jaar geleden was. Voor dit jubileum waren al eerder ideeën ontwikkeld: van mooi zetten van de molen tot het inrichten van een expositie aldaar. Echter gooide ook hier het coronavirus roet in het eten en werd het een eenvoudig 'koffie met gebak' in een zeer select gezelschap. Gelukkig besteedden het Noord-Hollands Dagblad en RTVN-H er wel aandacht aan met ieder een fraaie rapportage en verslag. Sjors van Leeuwen schreef een boeiend verhaal over wat er op en rond de molen gebeurde in de afgelopen 400 jaar. Dit artikel werd o.a. gepubliceerd op de internet-nieuwssite De Orkaan. Ook de Windbrief van de vereniging pakte uit met een themanummer over Het Pink waarin de molen en haar geschiedenis op verschillende manieren werden belicht.

Jammer genoeg heeft het virus ook vertraging gegeven bij de uitvoering van het bouwhistorisch onderzoek. Alles is hiervoor in gereedheid gebracht, maar doordat de onderzoeker zelf woonachtig is in Bergeijk en dit aan het begin van de crisis een brandhaard was, werd al snel duidelijk dat de planning bijgesteld moest worden. De gemeente Zaanstad was zo loyaal de verstrekte subsidie voor dit onderzoek met een jaar te verlengen. Afhankelijk van het verloop van de crisis verwachten we dat in 2021 het onderzoek wordt uitgevoerd, waarin ook een dendrochronologisch onderzoek (bepaling leeftijd van het hout) is opgenomen. Door het bereiken van pensioengerechtigde leeftijd van de laatste medewerker van de onderhoudsdienst van De Zaansche Molen werd de oosterschuur van de molen niet meer dagelijks gebruikt. De hierin aanwezige werkplaats van deze dienst zal de komende periode worden opgeruimd ter voorbereiding op de restauratie van de molenschuur.

Voor de in de Noorderschuur gevestigde senioren- en jeugdmodelbouwclub was het eveneens een raar jaar. Vele bijeenkomsten vielen uit en de jaarlijkse excursie naar molens of andere culturele bestemmingen werden gecanceld.

Ondanks dit al draaide de molen weer veel: molenaars André Koopal, Christiaan Smit, Abel van Loenen, Peter Bank en Kevin Bus zorgden daarvoor.

De Koker

Aan onze enige molen in Wormer werd dit jaar schilderwerk verricht. Vanuit de WMC bleken Ron en Arie Butterman bereidt om middels een hoogwerker alle hoger gelegen delen van de molen opnieuw te schilderen. De verf die zij hiervoor gebruikten was op lijnoliebasis vervaardigd door RIGO uit IJmuiden. Ron heeft later in het jaar van de molenschuur zo goed als mogelijk de oude lagen van teer-vervangende producten verwijderd en weer van een traditionele houtteer voorzien. Gebleken is nu wel dat de teer-vervangende producten niet geweldig zijn en de gebruikelijke houtteer nog wel het beste houdt op de langere termijn. Tijdens het werk bleek tevens een goot verrot te zijn, welke door Ron is vervangen. De molenaars repareerden de spin op de schuur.

Wonderlijk was de constatering dat de nieuwe binnenroed ineens het molenlijf aantikte als deze precies op een hoek op het noordwesten maalde. De te lage positie van de bovenas bleek de oorzaak. Ook de ligging van de as in de kap bleek niet meer op orde doordat bovenwielkammen tegen de middelbalk liepen. Ook dit voorzag Ron Butterman: de as werd opgehaald, opnieuw gepositioneerd en weer iets verhoogd teruggelegd. Ook het bovenwiel en de bonkelaar lopen nu beter op elkaar in.

Als gevolg van het overlijden van oud-maalploeglid John van Heijningen stond de molen in februari enkele dagen in de rouwstand. Molenaars Ton Leegwater en Simon van der Meer draaiden regelmatig met de molen, waarbij de laatste als verdienstelijk zeilenmaker de zeilen van de binnenroed aanpaste naar de maten van het huidige hekwerk van de nieuwe roed.

De Bleeke Dood

Na het vertrek van de familie Smit uit de molenaarswoning, die de molen altijd goed bijhield, ontstond er een nieuwe situatie. De molen maalde slechts één keer graan tot meel tijdens het maken van een fotoreportage voor een expositie in het nieuwe Molenmuseum. Gelukkig draaide de molen wel geregeld zonder te malen. Door de sluiting van De Huisman en de als gevolg van de Corona-crisis teruggelopen bezoekersaantallen, kampte het specerijenmagazijn in De Huisman met een enorme winkelvoorraad. De afgelopen zomer verkochten verschillende medewerkers en vrijwilligers van de vereniging deze artikelen vanuit De Bleeke Dood die meer in de loop ligt van het Zaanse publiek. De actie kon op veel sympathie rekenen en de voorraden slonken. Tijdens de verkoopdagen draaiden Paul Buurmans en Abel van Loenen met de molen.

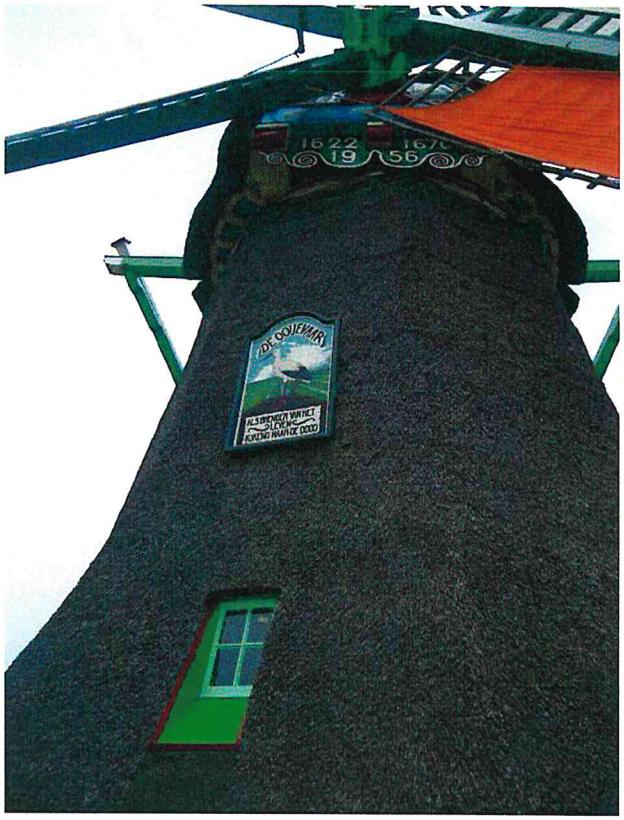
De molenmakers haalden in januari de roeden door. Doordat er rond het ashuis behoorlijk wat roest aanwezig was, werden van de roeden ook de plaatdikten gecontroleerd hetgeen geen aanleiding gaf tot ongerustheid.

Ander punt van zorg is de fundatie van de molen. In de afgelopen jaren leek de molen richting het zuiden te verzakken waardoor nu werd besloten de poeren aan deze zijde aan een inspectie te onderwerpen. Hieruit blijkt dat verschillende poeren enigszins gekanteld zijn. Intussen zijn verschillende overleggen geweest om de mogelijkheden af te tasten voor funderingsherstel. Omdat vergunningstrajecten van dergelijke omvangrijke projecten niet meer kunnen worden gedaan zonder een bouwhistorisch onderzoek is ook dat traject opgestart. Ook voor deze molen konden we bij Zaanstad een subsidie aanvragen voor bouwhistorisch onderzoek. Het bureau van Gijs van Reeuwijk kreeg aan het eind van 2020 opdracht voor de uitvoering ervan. Tussendoor zal de TAC verder onderzoek doen naar de mogelijkheden voor funderingsherstel. Dit natuurlijk in relatie tot de uitkomsten van het bouwhistorisch onderzoek. Hierbij kan bijvoorbeeld gedacht worden aan de mogelijkheid tot het op enigerlei wijze terugbrengen van de vroegere invaart aan de Zaanzijde.

Behalve het vrij graven van enkele funderingsonderdelen, deden de molenmakers van Windmolenmakerij Saendijck ook de jaarlijkse hoogtemetingen en repareerden zij enkele stellingdelen. Met het oog op het opruimen van de molen en het vrijmaken van de begane grond voor funderingsherstel werden alle bij de woning betrokken ruimten binnen het achtkant gedemonteerd en de onderdelen van o.a. het winkelinterieur (oorspronkelijk afkomstig van Kruidenier Deyle van de Koog) op een bovengelegen zolder opgeslagen.

De molenaarswoning bleef, hangende de plannen, leegstaan maar tegen het einde van het jaar werd duidelijk dat er in een tijdelijke bewoning kon worden voorzien.

De Ooievaar

De molen maalde in ieder geval iedere week en sloeg daarbij ook verschillende keren lijnolie. In de zomer werden er door molenaar Matthijs Ero verschillende teerwerkzaamheden uitgevoerd. Deze teer trok tijdens de extreem hete zomer van 2020 goed in het kurkdroge houten stellingdek van de molen. Schildersbedrijf Van der Werff uit Assendelft ging verder met het schilderwerk waaraan zij in 2019 al waren begonnen. Door het steeds slechter wordende weer kon dit werk pas in 2020 worden voltooid. Doordat de hoogwerker nu toch bij de molen stond, splitste de molenaar een nieuw (boven)vangtouw dat d.m.v. de hoogwerker gelijk opgehangen kon worden.

Sten van der Werff schilderde geheel kosteloos het molenbord op. Dit was in de afgelopen jaren steeds verder aangetast en was in het verleden hersteld. Sten maakte de afbeelding van De Ooievaar en de beletter-ing weer zoals behoort waarna de schilders het bord weer op zijn plek tegen het rieten molenlijf hingen.

De Kat

Doordat er gerekend was op een druk jaar met veel bezoekers, werd in de doorgaans stille januarimaand gestart met het repareren van de zogenaamde keer- en weerstijl in de kap. Ook de eikenhouten windpeluw welke in 1960 is geplaatst, werd plaatselijk gerepareerd maar doet het nog prima na 60 jaar(!). Tegelijkertijd werd een plank uit het voorwolf vervangen en vervingen de molenmakers van Windmolenmakerij Saendijck verschillende traptreden zodat een veilige opgang kan worden geboden. Doordat de molen bij zwaar weer geregeld door de vang liep is ook deze nagelopen.

Na uitvoerig overleg over de wijze waarop, werd in oktober begonnen met het vervangen van de kruiklossen. Deze waren in januari nog nagezien, maar zonder het beoogde doel te bereiken: een enigszins lichter te verkruien molen. Juist bij warmer weer bleek de molen niet meer te kruien. Na rijp beraadt werd een iets gewijzigd model kruiklos voorgesteld en de hoogte ervan iets vergroot waardoor de kap mooier in de kuip is komen te liggen. Deze maatregelen waren een grote verbetering

Tijdens de eerste lockdown heeft het personeel van De Kat de molen rondom in de teer gezet. In oktober-november startte Ruud Nieuwhof met het vernieuwen van de vermolmde bovendeur in de zuidgevel van de schuur. Deze deur was nog van de oude oliemolen De Kat, maar bleek helaas niet meer te handhaven. De nieuwe deur is van een zelfde vorm en afmeting waarbij zelfs de scheefstand is overgenomen.

De bemanning van de molen bestond ook dit jaar uit Piet en Robert Kempenaar, Mats Faber en Paul Buurmans. Bijzonder is dat Piet (70) dit jaar werd benoemd tot Ridder in de Orde van Oranje-Nassau.

Het Prinsenhof

Het onderhoudswerk dat dit jaar bij deze molen plaatsvond was één van de grootste projecten die door de WMC-medewerkers werd uitgevoerd. Voor de molen stond een schilderbeurt op het programma waarvoor verschillende offerte-aanvragen uitstonden. Echter door het sluiten van diverse molens kwamen verschillende medewerkers zonder zinnig werk te zitten. Het is bij Het Prinsenhof gelukt om de molen geheel te laten schilderen. Ruud Nieuwhof, van huis uit schilder en molenaar van De Zoeker, schilderde de molen en werd hierbij enthousiast terzijde gestaan door Rick Bakker en Tim Doeves. Ook de vrijwilligers van de molen waren zeer bereidwillig met hand- en spandiensten bij de gortpelmolen. Zo vervingen zij in de weekeinden de druipplank langs de noordgevel. Fulco Rol haalde telkens de verfproducten op bij de groothandel waardoor de werkzaamheden op de molen zelf goed doorliepen. Het mooie voorjaarsweer heeft ook bijgedragen aan kwalitatief goed schilderwerk.

Vooraf had Bart Nieuwenhuijs de lange schoren al vervangen. Omdat deze sinds langere tijd op de nominatie stonden om te worden vernieuwd, kochten we vorig jaar al het hout. Tijdens het onderhoudswerk bleek echter wel dat de kromgegroeide Deens-eikenhouten middelbalk al weer enige zachte plekken vertoonde. Deze zijn zo goed mogelijk uitgehakt en ingeschilderd. Verschillende onderdelen van het exterieur van de molen hadden al langer dan eigenlijk wenselijk was geen schilderkwast gezien. Het geheel knapte zienderogen op.

Voor de sprinklerinstallatie in de molen is het noodzakelijk enige aanpassingen door te voeren waardoor het geheel onderhoudsvriendelijker en minder storingsgevoelig wordt. Hoewel daarvoor gesprekken zijn gevoerd en offertes zijn aangevraagd heeft dat door het virus nog niet zijn beslag gekregen.

De molenploeg, bestaande uit Bart Nieuwenhuijs, Rick Bakker, Gerrit Volkers, Gerrit Gelderman, Bert Smit, Jan Koops en Fred Eerenberg zorgt dat de molen ook geregeld draaide en er zelfs geëxperimenteerd werd met het pellen van de oude graansoort "rode emmer". Aan het begin van het jaar hield de maalploeg een excursie waarbij na afloop werd stilgestaan bij de jarenlange inzet van verschillende maalploegleden. Met name de inspanningen van Gerrit Volkers in afgelopen 50 jaar is in dat kader op zijn minst vermeldenswaardig.

De Gekroonde Poelenburg

Heel mooi dat deze paltrok-houtzaagmolen zo veelvuldig draaiend is te aanschouwen. Het molenaars team bestond ook in 2020 uit Bob Vink, Martin Schaap, Henk Kroes, Rick Struik en Bart Stuurman. Ook Jan Doodeman deed te hooi en te gras hand- en spandiensten. Met de molen wordt gelukkig ook regelmatig gezaagd. Zo werd ponderosa pine (dennensoort) gezaagd welk hout door Stichting Dierzorg Zaanstreek werd verwerkt in een kattenverblijf. Indrukwekkend was tevens het verzagen van een kastanje waarvan de planken werden gebruikt voor het vervaardigen van een tafel. De ploeg werkt doorgaans ook goed samen met de bemanning van Het Jonge Schaap.

Eén van de segmenten van het sierlijke hek rond de molen werd door enkele vrijwilligers vervangen en in de hal van de houtloods werd een eenvoudig toilet gerealiseerd, hetgeen tot dit jaar nog altijd ontbrak. Dit zal tot gevolg hebben dat het schijthuis boven de Zaan minder gebruikt zal worden hetgeen nog wel eens tot hilariteit kon leiden bij toeristen op de drukbezochte Kalverringdijk. Eén van de vangstukken is tamelijk versleten en moet worden vervangen. In dit jaar kochten we dan ook alvast fraai wilgenhout voor dit doel.

De Huisman

Omdat er in 2019 zorgen waren omtrent de drukte en het beheersbaar houden van de bezoekersstroom, werd besloten om bij De Huisman betaalde entree in te voeren. Voor dit doel werd aan het begin van 2020 de entree aangepast en enkele deuren van het in 2011 gemaakte tochtsluisje gewijzigd. Een betaal-loket werd gecreëerd en de routing aangepast. Een verfijning van het artikelenaanbod en verdieping van het specerijenmalen kwam gereed. Het gebruik ervan was van zeer korte duur daar de molen in maart 2020 zijn deuren moest sluiten. Oude en houdbare voorraden werden via de winkel in De Bleeke Dood verkocht, maar er werden ook verschillende schenkingen gedaan aan de voedselbank en zorginstellingen in de Zaanstreek.

Op de molen zelf begon molenaar Sjors van Leeuwen met het oppakken van verschillende onderhouds-werkzaamheden. Zo werden talloze kammen verdoekt en nagezien, wiggen aangehaald en plaatste de molenmakers een nieuw gemaakt kamwiel. De nieuwe riemen werden pasklaar op de molen aangeleverd en Sjors schilderde de stenen van het zogenaamde houten koppel. Plaatselijk werden enkele houtwormen verdelgd en Sjors besteeg met Sander Jordans de bouwsteiger om de molen rondom in de houtteer te zetten.

Het jaar verliep geheel anders dan gepland. Qua bezetting ging Jacintha Mandjes het personeel op het nieuwe Molenmuseum versterken. In de loop van het jaar vertrok ook Sander Jordans. De andere molenaars, die er voor zorgden dat de molen 7 dagen in de week geopend kon zijn, werden dan ook niet meer opgeroepen.

Eigenaardige gebeurtenis op 3 december was de aanrijding door een koerierdienst tegen de goot van de molen. Door het virus maakte deze dienst overuren en lette niet goed op bij het keren van de bestelbus. Hoewel de dader niet achterhaald kon worden, kwamen we wel voor een schade te staan welke bestaat uit het repareren van de goot, herstellen van een houten hangpomp en het vernieuwen van een zinken afvoerpijp. Dit zal begin 2021 verder zijn beslag krijgen. Ondanks dit al maakte de molen toch nog zo'n 1.136.688 omwentelingen, maar was daarmee niet meer de meest draaiende molen van Nederland zoals in de afgelopen jaren het geval was.

De Zoeker

Deze molen haalde van de Zaanse molens nog de meeste omwentelingen. Al jaren vormen de Zaanse molens de kopploeg bij de landelijke tellerstanden, maar ook hierop heeft de coronacrisis zijn weerslag gehad. De Zoeker eindigde met 1.342.233 omwentelingen op de derde plaats. Bewonderenswaardig, daar molenaar Ruud Nieuwhof veel minder tijd had door de onderhoudswerkzaamheden die hij deed op met name Het Prinsenhof en De Bonte Hen. De molen draaide dus in de weekenden en 's avonds bijzonder veel al werd er nauwelijks olie geslagen.

Tussen het werk aan Het Prinsenhof en De Bonte Hen door deed Ruud ook onderhoudswerk aan De Zoeker. Zo zag hij in de hete en droge zomer van 2020 de hekwiggen na en teerde de roeden. De buitenraamstukken die enkele jaren geleden waren vernieuwd stonden nog in de grondverf en werden nu met de stellingstutten keurig in 1 kleur afgeschilderd. Bij het werk aan een deur aan de Zaanzijde van de molen, bleek deze tot op het klamphout verrot. Hiervoor vervaardigde Ruud met hout van Het Jonge Schaap een nieuwe deur en zette deze opnieuw in de verf. De rietdekker verwijderde de mosgroei op de kap zodat het riet daarop weer beter kan aandrogen. De bovenas was gaande de jaren wat gezakt. Na het steken van een nieuwe windpeuling (2012) was deze as niet meer opgehaald. Toen de molenmakers in oktober hiermee aan de gang gingen bleek de halssteen gebroken. Een oude versleten steen van De Bonte Hen werd opgeknapt en bleek het wonderwel nog goed te houden. De molenmakers verstelden tevens de vang.

In 2021 zal de Beudeker-roed uit 1964 worden vervangen. Deze is dus nog in Zaandijk (Guisveld) vernieuwd. Deze roed zit al lang in zijn reservetijd en daarvoor vroegen we dan ook een subsidie aan bij de Provincie Noord-Holland en het Molenfonds van De Hollandsche Molen. Van beide instanties ontvingen we een positief besluit waarna de roed zelf in ieder geval besteld kon worden. I.v.m. het eerder genomen (corona-)besluit zullen zaken zoals groot onderhoud en restauraties zoveel mogelijk gefinancierd moeten worden om zo voldoende budget voor regulier onderhoud over te houden. Met deze klus lijkt dat, door nog te houden acties, wel te gaan lukken. De Beudeker-roed is ons in de afgelopen 56 jaar goed bevallen en omdat dit de laatste Beudeker-roed is, zullen we de nieuwe zo goed als mogelijk kopiëren.

De Bonte Hen

Ook deze molen is slechts enkele dagen van 2020 toegankelijk geweest voor publiek. Toch maalde de molen geregeld hetgeen met name te danken is aan Gijs van Soest die veelal samen met molenaar Fulco Rol zorgde dat de molen wekelijks in bedrijf kwam. Ook ander leden van de maalploeg als Martin Bus en Jippe Kreuning bleven de molen trouw bezoeken. Martin werkte daarnaast nog verder aan haren voor o.a. De Bonte Hen en De Ooievaar op de schuurzolder en zorgde dagelijks voor de molenkat. Aan het begin van het jaar werd het windkoppel vervangen. De platen en spaken waren verrot en bij deze noodzakelijke vernieuwing werd gelijk de gelegenheid genomen om het model iets te wijzigen. Op basis van foto's uit de eigen verenigingscollectie konden we de precieze verhoudingen en afmetingen opnieuw bepalen. De kruias kon worden hergebruikt, alsmede een deel van het rvs smeedwerk. Windmolenmakerij Saendijck monteerde het afgeschilderd en al in de staartbalk. Binnenin de molen werd de trap aan de noordzijde op een andere manier opgesteld. Op basis van kepen in de vloer was duidelijk dat deze vroeger in de richting van de stellingdeur stond opgesteld. Voor bezoekers was de oude opstelling prettiger, maar aangezien op De Bonte Hen de bezoekers niet boven komen,

werd dit weer opgesteld zoals origineel. M.b.t. het veiligheidsvraagstuk werden beide trappen voorzien van een goed afsluitbaar luik en werd geëxperimenteerd met een afzetting rondom de kantstenen. De halssteen van de mol De halssteen van de molen werd vervangen daar de oude al verschillende keren was heetgelopen (later dit jaar werd deze steen tijdelijk bij De Zoeker aangebracht). Verder bleken de lange schoren van de molen aanzienlijk slechter dan gedacht.

Door de crisis werd al snel besloten dat dit werk dan volgend jaar door medewerkers van de WMC zou moeten worden uitgevoerd. Ron Butterman van De Schoolmeester (en tevens oud-molenmaker) werd gevraagd e.e.a. alvast voor te bereiden waarna we het hout konden inkopen. Een tijdelijke noodvoorziening werd aangebracht om in geval van bezwijking de schoren te kunnen opvangen. Nadat Ruud Nieuwhof klaar was bij Het Prinsenhof en De Zoeker, is hij bij De Bonte Hen begonnen aan het schilderwerk onder stelling. Hiervoor werd, net als bij de vorige schilderbeurt van de molen in 2016, verf van RIGO (Toplin) gebruikt, een verffabriek waaraan De Bonte Hen zijn lijnolie levert. Boven stelling werden de kistramen, borst en stellingdeuren geschilderd en samen met Tim Doeves is ook het wiekenkruis opnieuw in de verf gezet. Bijzonder is dat de authentieke nummering van de roeden weer werd teruggebracht. Zo werden de eindborden en de roedtoppen van grotere cijfers voorzien en verdwenen de witte achterzomen op de binnenroed. De stormborden kregen op de onderste bordklamp het roednummer in witte stippen weergegeven. Kenzy Nieuwhof (zoon van Ruud) blijkt over een talent voor het schilderen van cijfers en letters te beschikken. Hij ontwierp deze en schilderde ze terplekke prachtig op de roeden en borden.

De Schoolmeester

Op onze unieke windpapiermolen in Westzaan wed door de heren Butterman senior en junior het hele jaar doorgewerkt, zij het met veel minder bezoekers en met aanmerkelijk minder school-excursies die de molen anders zo graag aandoen. De maatregelen in het (basis)onderwijs maakten dit allemaal heel ingewikkeld. In de herfstvakantie lukte het echter om de molen weer tijdelijk te openen waarbij kinderen o.a. een molentje van Zaansch Bord konden maken. Het produceren van papier vond evenwel zijn doorgang evenals het onderhoudswerk dat de molenaars ook veel zelf doen. Aan de voddenschuur werd uitvoerig schilderwerk verricht. Bij dit werk werd duidelijk dat een deurstijl aan de Watering-zijde moest worden hersteld. Arie Butterman ging dit jaar een dag minder werken, zoon Ron kreeg er dit jaar een dag in de week bij. De wijze van kennisoverdracht van vader op zoon wordt op die manier heel mooi vormgegeven. Voor een aanvulling in de loonkosten zijn we veel dank verschuldigd aan Stichting Het Fortuinfonds.

Het in 2018 aangeschafte kopergaas bleek na gebruik van enkele jaren toch te dun voor de papiermachine uit 1877. Opnieuw werd contact gezocht met de weverij in Duitsland (Pausa) en nu met als doel een zwaardere kwaliteit aan te schaffen. Dit gaas blijkt inderdaad veel beter te voldoen.

Onverwachts kwam een initiatief vanuit Polen op ons pad. Vanuit een papiermuseum en een universiteit werd het initiatief genomen om verschillende papiermolens in Europa gezamenlijk voor te dragen als Unesco Werelderfgoed. Deze molens tezamen zijn illustratief voor de geschiedenis van papierfabricage in de wereld.

Het spreekt voor zich dat in deze reeks gebouwen en ambachten de enige windpapiermolen ter wereld niet mag ontbreken. Een delegatie vanuit Polen werd op de molen ontvangen en rondgeleid waarna de initiatieven om tot een voordracht te komen in gang werden gezet.

Doordat de Nationale en Zaanse Molendag geen doorgang vonden, waren sommige jarenlange trouwe helpers wat minder vaak op de molen. Ook was er dit jaar geen Bestvat voor de vrijwilligers van De Zaansche Molen aan het einde van Zaanse Molendag.

Het Jonge Schaap

Molenaar Tim Doeves en zijn team ontvingen dit jaar ook nauwelijks bezoekers. Ook Tim werd voor diverse onderhoudsprojecten ingezet. Toch draaide en zaagde de molen nog vrij veel, mede door inzet van de vaste molenaars in het weekend en de vrijwilligers. In de lijst zaagopdrachten was een hoeveelheid stellingdelen en rietlatten een opvallende. Die sponsorde De Zaansche Molen aan de West-Friese Molenstichting t.b.v. de herbouw van molen Ceres in Bovenkarspel die op 31 december 2019 zo vreselijk verbrandde. De Zaansche Molen droeg op deze manier actief bij aan de herbouw van deze molen en het hield Het Jonge Schaap in vol bedrijf.

Eén van de onderhoudstaken die Tim uitvoerde was bij Het Jonge Schaap het schilderen van alle windborden. Verder heeft de opgezette werkgroep voor het vervaardigen van een nieuwe krukas vanwege de maatregelen niet meer vergaderd. Wel hebben Peter Hoveling en Jan Lange een perfecte tekening van deze krukas vervaardigd die we in dit traject nog goed zullen gaan gebruiken. Zodra de maatregelen worden verruimd zullen we ook dit continueren teneinde tot een reserve as te komen. In december 2019 werd de krukas overigens nog gecontroleerd en zijn geen verdachte plekken aangetroffen.

De Jonge Dirk

In de afgelopen jaren is er veel in deze molen geïnvesteerd de werkzaamheden werden vorig jaar met een totale schilderbeurt afgerond. Behalve een teerbeurt van de roeden zijn hier geen grote onderhoudswerkzaamheden te verwachten. Molenaar Abel van Loenen was de molen dit jaar heel trouw en draaide ook meer met de molen, waarbij de inzet van de maalploeg bestaande uit Henk Kroes, Jan Gijs Koppe, Rick Struik en Bart Stuurman niet onvermeld mag blijven. Vooral wat betreft het terreinonderhoud zijn zij onmisbaar. Het naburige perceel dat De Zaansche Molen enkele jaren geleden kocht, werd door een loonwerker prachtig gemaaid. Het beeld vanaf de omgelegde Guisweg is nu sinds een paar jaar weer prachtig wijds; hiervoor ontving De Zaansche Molen diverse complimenten.

De Zwaan

Doordat tijdens het draaien en malen met de molen er iets in het waaier terecht is gekomen, sloeg deze vast. De waaier raakte beschadigd, maar ook enkele kammen in het bovenwiel sneuvelden daarbij. Ron Butterman werd bereid gevonden om in zijn vrije tijd enkele nieuwe kammen te maken, samen met molenaar Abel van Loenen maakte hij het weer zoals behoort. Abel teerde daarna het om de molen geplaatste hek.

Door de technische vooruitgang lukt het sinds een paar jaar de molen middels camera's te beveiligen. Mede door de spoelbalken voor het eiland is het vandalisme behoorlijk terug-gebracht. De Zwaan maalde veelal tegelijkertijd met De Jonge Dirk dat het beeld in het Westzijderveld behoorlijk verlevendigd.

Overige molens in de streek

Hoewel het niet direct onze vereniging betreft, wordt er altijd even ingegaan op de toestand van de overige molens en kleinere molentjes in de Zaanstreek.

Vanuit de molenbiotoop bezien is de situatie rond paltrokmolen **De Held Jozua** zorgelijk te noemen. De vereniging besteedde in haar bezwaarschrift aandacht aan de wens te komen tot een betere bescherming van de molenbiotoop voor de resterende windrichtingen. We hebben ons eigenlijk al neergelegd bij de wens van de ontwikkelaar en tevens beoogd eigenaar van de molen om te komen tot woningbouw (bestaande uit 650 woningen) ten zuidoosten van de molen. De Zaansche Molen houdt hierover contact met ontwikkelaar en gemeente Zaanstad, maar de vergunningprocedure en wijziging bestemmingsplan was eind 2020 nog lopende. Met de molen zelf gaat het technisch voorlopig steeds goed en hij wordt enthousiast bemalen door molenaars Jaap Koeman en Theo Teeuw. Zij doen zelf ook verschillende onderhoudswerkzaamheden.

Ook bij voormalige oliemolen **De Os** heeft de eigenaar zelfstandig onderhoudswerk verricht. Zo werd de borst van de molen in frisgroen opgeschilderd en zijn de hekken aan de dijkzijde geteerd. Tijdens de Paasdagen was de Zaanse Schans zelfs afgesloten gebied hetgeen bij De Os werd aangegrepen teerwerk, dat wat langer plakkerig blijft, aan de dijkkant uit te voeren om overlast te beperken.

Over **De Twiskemolen** in Landsmeer van Recreatieschap Twiske-Waterland **en De Neckermolen** en de Amerikaanse roosmolen **De Hercules** van het Hoogheemraadschap Hollands Noorderkwartier (HHNK) zijn geen bijzonderheden te vermelden. Bij **De Woudaap** in Krommeniedijk werd door het HHNK groot onderhoud verricht. Het molenlijf werd van een nieuw rietdek voorzien waarbij de kuip en het tafelement plaatselijk werd hersteld. Verder werden de kruiogen verwijderd, gerepareerd en teruggeplaatst. Restauratiebedrijf B.C. Nieuwenhuijs voerde het werk uit, rietdekkersbedrijf S. van der Zee uit Oude Bildtzijl stak de molen in een verse rieten jas. Saillant detail is dat op de oude teerdeur bij strijklicht onder de verflagen de naam van de molen en een dierfiguur waarneembaar waren. Ook op enkele foto's van de molen is zichtbaar dat hier 'Woudaap' op stond met de beeltenis van een aap. Bijzonder, omdat een woudaap of wouwaapje een reigerachtige vogel is. Er werd een nieuwe teerdeur vervaardigd waarna een schilderes bereid werd gevonden om de aap op een

schitterende manier op de deur te schilderen, uiteraard gecombineerd met de onder de verflaag aangetroffen letters. Een klein detail op deze grote molen dat velen bij het passeren van de molen in het oog springt. Andere verbetering was het herstellen van de schouw. In het verleden was deze geheel uit de molen verwijderd en bij eerder restauratiewerk was een stookplaats van betegeld multiplex aangebracht. Nu bleek het HHNK bereid ook het geheel weer terug te brengen zoals behoort: dus met een gemetselde schouw waarop de tegels op de juiste manier zijn aangebracht. Hoewel het rookkanaal niet meer aanwezig is, is het interieur van de kamer wel weer origineel.

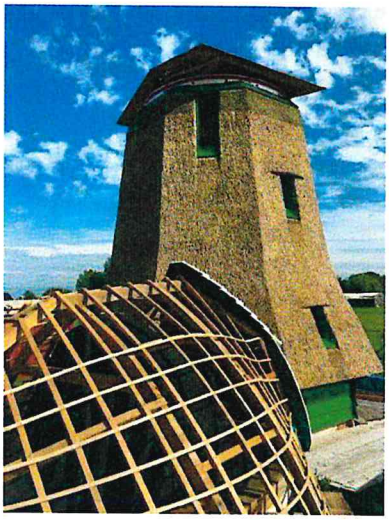
Heel bijzonder is dat het hennepkloppen bij **De Paauw** in Nauerna weer wordt uitgeoefend. Niet steeds achter elkaar, maar het is geweldig dat de bemensing van de molen ook het kloppen en de wetenschap daarachter behoorlijk onder de knie heeft. Met name Ab Alberts en Alfons van Schijndel zijn hiermee doende. Enkele problemen waren er met het vangen van de molen. Deze vang werd afgesteld en opgeschuurd met pannenrood. Het weefgetouw, dat door De Zaansche Molen tijdelijk in bruikleen is gegeven, heeft intussen een vaste opstelling in De Paauw gekregen. Omdat het om een origineel weefgetouw gaat zal deze hooguit twee maal per jaar ter demonstratie in bedrijf worden gesteld. In de molenschuur bevindt zich de fraaie blokmaalderswoning. Voor het in de molenschuur gevestigde bedrijf in verkoop en reparatie van piano's dient deze woning nu als dienstwoning.

De Hadel en **De Windhond** van Stichting de Zaanse Schans werden beide geregeld in werking gesteld door hun molenaars Matthijs Ero en Ruud en Kenzy Nieuwhof. Bij De Hadel werd in maart de schelpenverharding verwijderd en vervangen door gras dat historisch bezien meer passend is. Enig onderhoud is komend jaar, met name wat betreft teer- en schilderwerkzaamheden, noodzakelijk.

Lattenpikker **Het Klaverblad** draaide doorgaans op de zaterdagen. Mensen van Het Jonge Schaap laten de molen draaien tot plezier van moleneigenaar Pos die in de loods van de molen woont. **De Windjager** in het Oostzijderveld aan de Schuinsesloot nabij rijwielpad Zaandam-Wijdewormer wordt goed onderhouden. De andere kleine Oostzaanse molen **De Vlijt** werd op 3 oktober (binnen alle maatregelen en omstandigheden,) feestelijk in gebruik genomen. Na jaren van grote inspanningen is het Stichting Instandhouding biksteenmolen De Vlijt gelukt de molen weer maalvaardig te krijgen. Een prestatie van formaat! Directeur van De Hollandsche Molen Nicole Bakker en molenaar Joris Zandbergen lichtten in aanwezigheid van enkele belangstellende en harde werkers op voornoemde datum de vang.

Aan de Veerzagersloot in Westzaan verrees dit jaar molen **De Veldmuis**, ook wel De Kikkert genoemd. Dit plan dat al enkele decennia oud is, werd gerealiseerd door een samenwerking tussen Bouwbedrijf Somass en R. Jonker Restauratie & Molenonderhoud. De molen werd op 22 september op zijn onderbouw gehesen en maakte kort daarop zijn eerste omwentelingen. Hoewel het begrip 'reconstructie' hier ruim genomen moet worden wanneer men het vergelijkt met de in 1916 verdwenen Veldmuis, voldoet de molen voor-treffelijk aan alle typisch Zaanse stijlkenmerken en is een verrijking voor het landschap.

M. Ero

5. Verslag molenmuseum De Zaansche Molen over 2020

5.1 Het nieuwe Molenmuseum en de Wereld van Windmolens

Het jaar 2020 bleek om meerdere redenen gedenkwaardig. Vereniging De Zaansche Molen liet een droom in vervulling gaan door de realisatie van het nieuwe Molenmuseum bij de molens aan de Kalverringdijk. Tegelijkertijd vormden de uitbraak en de gevolgen van de Corona-epidemie voor een culturele en sociale nachtmerrie met verwoestende effecten op de bezoekers, de medewerkers en de vrijwilligers.

Van meet af aan is de doelstelling van De Zaansche Molen helder: het is een vrijwilligersorganisatie die op professionele wijze toekomst geeft aan dertien historische Zaanse industriemolens en de daarbij horende museumcollectie van molen gerelateerde zaken. Naast beheer en behoud van de molens behoort ook het overdragen van de kennis over en de liefde voor de molens aan een algemeen publiek en aan jongere Zaankanters in het bijzonder, tot de kerntaak.
Om aan die doelstelling vorm te geven is een aantal jaren geleden het idee van de Wereld van Windmolens omarmd: een samenhangende presentatie van molens en Molenmuseum. En omdat zes van de dertien molens van onze vereniging aan de Kalverringdijk staan, was het duidelijk dat het nieuwe Molenmuseum ook daar zou moeten verrijzen.

5.2 De museumcollectie

De museumcollectie omvat ruim 43.000 objecten, bestaande uit documenten, schilderijen, tekeningen, foto's, ansichtkaarten, 600 boeken en talloze molen gerelateerde voorwerpen. Vanaf de oprichting van de vereniging in 1925 worden objecten die verband houden met de geschiedenis van de Zaanse industriemolens verzameld. De collectie geeft verdieping aan de kennis over de historische Zaanse industriemolens en schetst een beeld van de opkomst en neergang van deze houten fabrieken. Een van de topstukken in de collectie is het 11 meter brede Molenpanorama van Frans Mars. Dit schilderij geeft de situatie weer zoals deze langs de Zaanoever rond 1800 bestond. Een ander belangrijk onderdeel van de collectie wordt gevormd door een verzameling van ruim twintig molenmodellen. Deze modellen laten zien hoe het gebruik (en dus ook het mechaniek) per molen verschilt, afhankelijk van het product dat er wordt bewerkt (plantenzaden waar olie uit wordt geslagen; gerst dat tot gort wordt gepeld; boomstammen waar planken van worden gezaagd; lompen waar papier uit wordt gemaakt; et cetera). Het in 1900 gemaakte model van papiermolen De Eendragt is weer een ander topstuk. Daarnaast omvat de collectie historische windbrieven - vergunningen om een molen in werking te zetten - en historische bedrijfspapieren. Ook is er een belangwekkende collectie historische objecten, zoals gereedschappen, molenonderdelen, gebruiksvoorwerpen en kunstwerken. De totale collectie bestrijkt de Zaanse geschiedenis van de 17e tot de 20e eeuw.
In het kader van de presentatie in het nieuwe Molenmuseum was het dankzij de ondersteuning van verschillende fondsen mogelijk om een aantal belangrijke museumstukken te restaureren en schoon te maken voordat we ze in het nieuwe museum definitief op hun plek plaatsten. Met name het Molenpanorama en het model van De Eendragt ondergingen ieder een uitgebreide behandeling. Eenmaal in topconditie gebracht werden de stukken in de zomer van 2020 fysiek verhuisd en op hun nieuwe plek gezet. Daar werden ter plekke de restauratie en schoonmaak afgemaakt. En met schitterend resultaat.
Voor lokale fondsen stelden we een bidbook samen met specifieke onderwerpen in het nieuwe Molenmuseum. Alle van de zeven daarin beschreven deelprojecten werden gehonoreerd. De fondsen zijn verderop samen met de landelijke fondsen genoemd. Samen maakten zij het nieuwe Molenmuseum mogelijk.
Hoewel in 2020 de aandacht vooral ging naar het rubriceren, restaureren en verhuizen van delen van de collectie van het oude naar het nieuwe museum, zijn er 26 nieuwe items in de collectie opgenomen, variërend van boeken en documenten tot foto's, glasnegatieven en schilderijen. Daarmee werd de collectie opnieuw verrijkt en past ons een welgemeend woord van dank aan de schenkers.

5.3 Molens en Molenmuseum

Vereniging De Zaansche Molen bezit dertien molens, waarvan tien rijksmonumenten, één gemeentelijk monument en één exacte replica (houtzaagmolen Het Jonge Schaap, gebouwd in 2007 naar een molen uit 1680). Zes van de molens staan aan de Kalverringdijk op de Zaanse Schans. In deze historische monumenten kunnen bezoekers het werkend erfgoed aan den lijve ervaren. Bovendien vertelt iedere molenaar over de molen, de producten en het ambacht. Het Molenmuseum werd in 1928 gesticht in Koog aan de Zaan en toonde tot juni 2019 delen van de collectie in een vaste opstelling. Ook werden er als resultaat van onderzoek en nadere uitwerking regelmatig tijdelijke tentoonstellingen georganiseerd.
De fysieke afstand tussen de molens aan de Kalverringdijk en het Molenmuseum had als gevolg dat veel bezoekers wel de weg naar de molens (ongeveer 780.000 bezoekers in 2019) vonden, maar moeilijker de weg naar het museum (ongeveer 8.000 bezoekers in 2019) wisten te vinden. Omdat De Zaansche Molen conform de doelstelling de aandacht voor de molens en het museum van even groot belang acht, werd vanaf 2012 het plan ontwikkeld om een nieuw museum bij de molens te bouwen.

5.4 Wereld van Windmolens

Na een gedegen voorbereidingstijd werd in 2020 het nieuwe Molenmuseum aan de Kalverringdijk gerealiseerd, waarmee de molens én het verhaal over de molens bij elkaar zijn gekomen. Museum en molens samen vormen de Wereld van Windmolens. In het nieuwe Molenmuseum kunnen bezoekers zich vóór of na een bezoek aan de molens verdiepen in het overkoepelende verhaal van de Zaanse industriemolens. Het nieuwe museum is gebouwd in de voormalige 'Villa Kalverliefde', een bestaand pand uit 2009 in de vorm van een houtloods, gelegen op een steenworp afstand van de molens.
De officiële opening van het nieuwe Molenmuseum van de Wereld van Windmolens kon doorgang vinden op 25 september 2020 voor genodigden en op 28 september voor het grote publiek. Helaas zorgde de Corona pandemie voor beperkingen die ons noopten tot bijzondere maatregelen: de opening was sober en liet vanwege de geldende overheidsmaatregelen slechts een selecte groep genodigden toe. Desalniettemin was de opening een daverend succes en sindsdien hebben we veel enthousiaste reacties mogen ontvangen over de wijze waarop heden en verleden met elkaar vervlochten zijn met interactieve hightech toepassingen over drie eeuwen molengeschiedenis.
Nog maar net open volgden al snel aanpassingen om bezoekers veilig en verantwoord te kunnen ontvangen. Rekening houdende met de 1,5 meter afstand eis en de andere richtlijnen van het RIVM, zijn er maatregelen getroffen, zoals het plaatsen van spatschermen en desinfectiezuilen, het aanpassen van looproutes en het realiseren van een online ticketstraat (om filevorming bij de balie te voorkomen).

Met het nieuwe Molenmuseum geeft De Zaansche Molen vorm aan het totaalconcept de Wereld van Windmolens. Het museum en de molens verbinden de binnen- en buitencollectie met elkaar. Het bijzondere erfgoed wordt op een eigentijdse en aantrekkelijke manier gepresenteerd, zodat naast molenliefhebbers, cultureel geïnteresseerden en het algemeen publiek, ook de jongere generatie wordt bereikt.

De bouw en inrichting van het nieuwe Molenmuseum is conform plan en ondanks Corona nagenoeg binnen de begroting uitgevoerd. Dit alles dankzij de inzet van de architect, de aannemer, de inrichter en de talloze vrijwilligers van De Zaansche Molen. Bovenal is de realisering van het museum te danken aan de ruimhartige steun van veel nationale en lokale fondsen. Want zonder hun geloof in onze plannen en hun financiële bijdragen was het project niet van de grond gekomen. De volgende fondsen hebben hun vertrouwen in het nieuwe museum gesteld door ruimhartig bij te dragen.

De Bank Giro Loterij

De grootste bijdrage kwam van de Bank Giro Loterij. Dankzij Nederlands grootste goede doelen loterij werd een enorme stap voorwaarts gezet in de daadwerkelijke realisering van de plannen zoals ons voor ogen stonden. In onze aanvraag beschreven we de meerwaarde die ontstaat wanneer een nieuw Molenmuseum naast de molens zou verrijzen. Als ensemble ontstaat daadwerkelijk een complete Wereld van Windmolens waarbij de molens en het Molenmuseum de beleving en het historische verhaal van het erfgoed tot één geheel maken. Onze aanvraag werd door de Bank Giro Loterij kritisch bekeken en becommentarieerd. Dat kwam de plannen ten goede. De toekenning is gedaan voor de inrichting van het nieuwe museum als onderdeel van de Wereld van Windmolens. De Bank Giro Loterij gaf ons bovendien waardevolle tips die we zeer ter harte hebben genomen. En zoals iedereen kan zien: het resultaat mag er zijn!

VSB Fonds

In de gehonoreerde aanvraag aan het VSB Fonds beschreven we een aantal belangrijke doelen. Ten eerste het verhogen van de beleving van de bezoekers aan de molens op de Zaanse Schans door context en verdieping te bieden; ten tweede het spreiden van bezoekers door het gebied om voorbereid te zijn op de hoge verwachte aantallen in de toekomst; ten derde het aantrekken van meer Nederlanders door hét verhaal beter te vertellen, gerichte marketing in te zetten en het activiteiten- en educatieprogramma uit te breiden.
Het Molenmuseum in de Wereld van Windmolens wil bewustzijn creëren voor het succes van de Zaanse industriemolens sinds de Gouden Eeuw. Hierdoor kan de vereniging de waarde van de molens als uniek erfgoed ook aan toekomstige generaties overdragen en veilig stellen. Met haar collectie, het netwerk van leden en vrijwilligers, en de jarenlange opgebouwde kennis is de vereniging dé partij om deze rol te vervullen middels de realisatie van het Molenmuseum op de Zaanse Schans.
In het museum is mede dankzij de bijdrage van het VSB Fonds de grote videowand gerealiseerd die de bezoeker onderdompelt in de Wereld van Windmolens.

Dioraphte

In de aanvraag voor de stichting Dioraphte gingen we in op de kosten van de bouw van het nieuwe Molenmuseum en de gedeeltelijke dekking daarvoor door de verkoop van het huidige Molenmuseum, een eigen bijdrage uit de opgebouwde reserves en een toekenning van de Gemeente Zaanstad. Voor de financiering van de inrichting van het nieuwe Molenmuseum vroegen we een bijdrage voor de inrichting van de museale beleving.
Met de bijdrage werd de inrichting van het Molenmuseum op de Zaanse Schans gedeeltelijk gerealiseerd met de versterking van de bezoekersbeleving als specifieke doel. In lijn daarmee is het streven om nadrukkelijk Nederlandse bezoekers kennis te laten maken met het rijke erfgoed en het belang te laten inzien dat dit unieke erfgoed behouden moet worden voor toekomstige generaties, juist onder de veranderende omstandigheden waarbij het toerisme wereldwijd sterk toeneemt. Eén van de uitwerkingen hiervan heeft gestalte gekregen in de grote digitale en interactieve kaart waar de aantallen, soorten en typen molens door de tijd heen zijn weergegeven.

Mondriaanfonds

Bij het Mondriaanfonds deden we met succes een gerichte aanvraag ter ondersteuning van het toekomstbestendig maken van het vrijwilligersbeleid. Met de komst van het nieuwe Molenmuseum (die leidt tot de totaalbeleving 'Wereld van Windmolens'), verandert de situatie voor vrijwilligers. De 300 vrijwilligers binnen de vereniging zijn onmisbaar voor het uitvoeren van onze missie: het unieke materiële en immateriële erfgoed behouden, beheren en ontsluiten voor een groot publiek. Een sterk en toekomstbestendig vrijwilligersbeleid is daarom essentieel. Dankzij de ondersteuning door het Mondriaan Fonds kon een extern

adviseur een nieuwe opzet maken die de basis vormt voor een duurzame verbetering. Hierbij is met name aandacht geschonken aan diversiteit en verjonging. Daarnaast wil de vereniging zich inspannen om de opgedane kennis zowel binnen als buiten de erfgoed sector te verspreiden.
Bovendien vroegen we aan het Mondriaanfonds ondersteuning voor inclusiviteit en meerstemmigheid, zodat de Wereld van Windmolens een plek kan worden waar verschillende bevolkingsgroepen zich welkom zullen voelen en waar de geschiedenis via verschillende invalshoeken verteld wordt. We willen immers het erfgoed voor iedereen toegankelijk maken. Samen met een aantal specialisten uit collega musea willen we de meerstemmige benadering adresseren. Het doel is om authentiek Nederlands erfgoed in de juiste context op meerstemmige wijze te presenteren in het nieuwe Molenmuseum.

Honig Laan Fonds

Aan het Honig Laan Fonds vroegen en kregen we een bijdrage voor de realisering van de inrichting van de tentoonstellingsruimte en het auditorium of multifunctionele ruimte. De tentoonstellingsruimte is flexibel met panelen die naar behoefte kunnen worden ingezet. Een railsysteem met led verlichting zorgt voor de optimale aanlichting. Het auditorium is zowel als filmzaal als ruimte voor presentaties, lezingen en educatie te gebruiken. Afhankelijk van het gebruik worden er banken of stoelen in geplaatst en wordt de ruimte met een schuifwand gedeeltelijk of geheel afgesloten. Op de momenten dat er geen educatieve bijeenkomsten zijn wordt er permanent een afwisselend filmprogramma vertoond met de geschiedenis van de Zaanse molens in de hoofdrol. Daarbij is het voor de bezoeker altijd duidelijk welke film er draait, hoe lang deze nog duurt en over hoeveel minuten de volgende film begint.

BPD Cultuurfonds

Aan het BPD Cultuurfonds deden we succesvol een aanvraag in het kader van erfgoed, natuur en landschap. Het BPD Cultuurfonds levert een bijdrage aan de kwaliteit en de beleving van de openbare ruimte. Op de unieke plek van het nieuwe Molenmuseum in natuurgebied de Kalverpolder kunnen bezoekers voor of na een bezoek aan de molens het overkoepelende verhaal van de industriemolens beleven. De toevoeging van het Molenmuseum versterkt de totaalbeleving en biedt context en verdieping aan bezoek aan de molens en de Zaanse Schans, binnen de grotere context van natuurgebied de Kalverpolder. Terwijl de bezoeker in het Molenmuseum op interactieve wijze de geschiedenis van de Wereld van Windmolens ontdekt, kan hij in de molens de authentieke ervaring beleven van een werkende houten machine vol geluiden, geuren en krachten. Dit alles in de authentieke omgeving van een Zaans dorp en landschap. De Wereld van Windmolens maakt mensen bewust van de geschiedenis van Nederland en laat hen de samenhang tussen natuur, techniek en handel begrijpen. Mensen ervaren de menselijke maat en het ambachtelijke in relatie tot de wereld waarin wij leven.
Om aandacht te vragen voor die combinatie van werken, wonen en natuur zijn er schermen gemaakt bij de ramen op de verdieping die uitzien op de polder en de molens. In die schermen worden een aantal dieren en planten uit de polder gepresenteerd.

Stichting Gebroeders Visser

De Stichting Gebroeders Visser heeft bijgedragen aan de restauratie en verhuizing van één van de topstukken van het Molenmuseum, het Molenpanorama van Frans Mars. Dit imposante schilderij (200 x 1100 cm) toont de oostoever van de Zaan rond het jaar 1800 met meer dan 50 molens. Om te kunnen voldoen aan de historische juistheid raadpleegde Frans Mars zijn vriend en molenkenner Pieter Boorsma. Dat was geen overbodige luxe, want alle molens die Mars schilderde waren inmiddels verdwenen. In de zomer van 2020 verhuisde het panorama naar het nieuwe Molenmuseum aan de Kalverringdijk. Het is schoongemaakt en deels gerestaureerd door het restauratiebedrijf Boeijink, Boekel, Van der Knaap uit Haarlem.
Daarnaast stelde de Stichting Gebroeders Visser een bijdrage beschikbaar voor de realisering van de molenmakerij in het museum. Zaanse molenmakerijen verrichtten specialistisch werk. Een van de fundamenten

van de hele molenindustrie in de Zaanstreek is hout. De molenmakerijen bezaten grote kennis van specifieke eigenschappen van verschillende soorten hout en het gebruik er van in molens. In molens van De Zaansche Molen wordt nog iedere dag hout gezaagd. Hout was onontbeerlijk voor het bouwen van huizen en schepen. Hout was uiteraard ook nodig om molens te bouwen. In de molenmakerij gaat het over gereedschappen, houtsoorten en onderdelen van de molenbouw. Getoond worden vele specifieke gereedschappen, bewegingsmodellen (het klassieke drietal aan bewegingen van de molen: draaien, stampen en zagen) en er is een bibliotheek met naslagwerken en vakliteratuur. Uiteraard ook informatie over de geschiedenis van de Zaanse molenmakerijen, met bijzondere modellen en voorwerpen.

Stichting Zabawas

Van stichting Zabawas kregen we een bijdrage voor het moleneducatie erf. Dit is één van de unieke elementen in het museum en de Wereld van Windmolens. Het moleneducatie erf bevindt zich buiten aan de zuidzijde van het museum. Het erf is in tweeën gedeeld: er is een speelerf en er is een educatie erf. Op het speelerf kunnen gezinnen met hun kinderen spelenderwijs kennis maken met speltoestellen die refereren aan molens en hun geschiedenis. Er is een evenwichtsbalk, een wip, een draaischijf, een klompenrek en een heuse polder met een vijzel om water van laag naar hoog te brengen. Op het educatie erf (alleen onder begeleiding te gebruiken) zijn er tandwielen, een hijs installatie, een toepassing van de krukas, een spin met een windmeter.

Gerrit Blaauw Fonds

Voor de openingstentoonstelling bedachten we het bijzondere project 'Ridders van de molen', over de Zaanse molenaars die in weer en wind hun veeleisende werk doen. Dankzij de financiële ondersteuning van het Gerrit Blaauw Fonds was het mogelijk om de talentvolle fotograaf Jeroen Nieuwhuis van New Day Studio een opdracht te geven om onze molenaars vast te leggen. Het resultaat is verbluffend. En dat vinden niet alleen wij. Op veler verzoek is gepeild naar de behoefte aan een fotoboek en die bleek groot genoeg om de publicatie in gang te zetten. Het zal in 2021 verschijnen. De tentoonstelling zal voorlopig blijven want we willen uiteraard dat mensen de gelegenheid krijgen deze te bezoeken.
Het Gerrit Blaauw Fonds droeg ook bij aan de digitalisering van museumstukken. Mede dankzij hun steun werd een begin gemaakt met de digitalisering van een aantal belangrijke documenten in de collectie van De Zaansche Molen. De firma Picturae uit Heerhugowaard beheert, digitaliseert en ontsluit onze collectie in technische zin. Zij zijn begonnen met het digitaal toegankelijk maken van de verschillende documenten.

Van Toorn Scholten Stichting

Educatie staat bij De Zaansche Molen hoog in het vaandel. Dankzij de financiële steun van de Van Toorn Scholten Stichting konden we een educatieprogramma voor het Middelbaar Beroeps Onderwijs laten ontwikkelen door CultureClick. Dit bureau heeft veel ervaring met het ontwikkelen en uitvoeren van educatieprogramma's voor culturele instellingen. Doel hierbij is om een laagdrempelig, praktisch aanbod te ontwikkelen voor MBO-leerlingen met een concrete link naar het heden. De molens en de verhalen eromheen lenen zich er goed voor de MBO-leerling te interesseren.
Vereniging De Zaansche Molen onderscheidt zich met de keuze voor deze doelgroep van andere musea, erfgoed- en molenorganisaties die (nog) niets doen met deze doelgroep. Er zijn afspraken gemaakt met het Regio College in Zaandam over een specialistisch, vakinhoudelijk programma voor de opleiding Bouwkunde. CultureClick ontwikkelde daarop in samenwerking met het Regio College een aansprekend MBO programma dat is gerelateerd aan de geschiedenis en de techniek van de Zaanse molens en dat met name over hout gaat.

Prins Bernhard Cultuurfonds

Bij het Prins Bernhard Cultuurfonds vroegen en ontvingen we een bijdrage voor de inrichting van het onderdeel 'Gouden Tijden' in het nieuwe Molenmuseum, gecombineerd met de presentatie (alle molens zijn aan te lichten met een zoeklicht) van het Molenpanorama van Frans Mars, en de ontwikkeling en uitvoering van het educatieve programma 'De molens van meneer Mars'. Naast het Molenpanorama staat ook de vitrine met de geschiedenis van de familie Honig centraal. Zij zijn één van de Zaanse families die veel rijkdom vergaarden met het werk dat in de molens werd verricht. Stamvader van de familie Honig is Claes Caescoper, één van de virtuele gidsen in het museum. In het educatieve project 'De molens van meneer Mars'' maken basisschoolleerlingen kennis met de oprichter van vereniging De Zaansche Molen: Frans Mars. Hij vroeg aandacht voor de verdwijnende molens in de Zaanstreek door het reusachtige Molenpanorama te schilderen. Aan de hand van een film, een speurtocht en een aantal opdrachten leren de kinderen wat een industriemolen is, hoe het kwam dat ze verdwenen en krijgen ze de vraag gesteld of Frans Mars gelijk had toen hij de laatste molens als kostbaar erfgoed wilde bewaren voor het nageslacht.

Kickstart Cultuurfonds

Aan het Kickstart Cultuurfonds vroegen we met succes ondersteuning om ondanks Corona-beperkingen toch de veiligheid voor bezoekers te kunnen waarborgen. Dankzij de ondersteuning was het mogelijk aanpassingen in het museumgebouw (bewegwijzering, vloerstickers, ontsmettingsgel met zuiltjes, et cetera), de aangepaste informatievoorziening op de website en de extra personele inzet te realiseren, zodat bezoekers het nieuwe Molenmuseum veilig en verantwoord konden bezoeken, voor zover de Corona-maatregelen dat toelieten.

Stichting Het Fortuinfonds

Dankzij een bijdrage van Stichting het Fortuinfonds konden restaurateurs Floor Meijboom en Thea Vorstman uit Zaandijk het prachtige model van De Eendragt schoonmaken en restaureren. De Eendragt was een enorme witpapiermolen, met een droogschuur die langer was dan honderd meter. Deze trots van Wormer is blijvend vereeuwigd in het minutieus gemaakte driedimensionale eikenhouten model (schaal 1:28) dat werd vervaardigd in het jaar 1900 om geëxposeerd te worden tijdens de wereldtentoonstelling in Parijs.
Sinds het begin van de 18e eeuw schepte een ploeg van 70 personen hier ieder jaar 250.000 kilo papier. De Eendragt stond aan de wieg van papierfirma Van Gelder en Zonen. Logisch dat men er trots op was. Het model van De Eendragt (ruim 3 meter lang) werd in opdracht van Van Gelder gemaakt door molenmaker P. Wakker. Schepkuipen, winterzeilen, maalbakken, turf, schepramen, mensen en zelfs de 14.000 dakpannen en de 2.000 vellen papier in de droogschuur, alles is tot in het kleinste detail nagemaakt.
Het model is geplaatst in een vitrine met een interactieve presentatie. Ieder onderdeel van de molen wordt letterlijk uitgelicht en er is een animatiefilm die het complexe productieproces laat zien. Ook tonen we voorbeelden van een maalbak en van papierscheppers.

ANWB Fonds

Aan het ANWB fonds vroegen en kregen we specifiek een bijdrage in het kader van de publiekstoegankelijkheid. Omdat het nieuwe Molenmuseum midden in de samenleving staat is het essentieel dat ook bezoekers met een fysieke beperking het museum kunnen bezoeken. Ook mensen die noodgedwongen minder mobiel zijn moeten het verhaal van de Wereld van Windmolens net als andere bezoekers kunnen beleven. Daarom was een investering nodig voor inrichtingselementen en trainingen voor de vrijwilligers die gericht zijn op inclusiviteit en toegankelijkheid, zodat elke bezoeker zich welkom voelt in het nieuwe Molenmuseum.
Om de toegankelijkheid te vergroten zijn bovendien de gangpaden, de lift, het buitenterrein, de publieksontvangst, de hoogte van de balie en de tekstbordjes aangepast. Ook worden vrijwilligers in het museum mee genomen in de verandering middels vrijwilligerstrainingen op het gebied van publieksontvangst.

Bredenhof Stichting

Digitalisering van museumstukken behoort tot één van de belangrijke taken van ieder museum. In onze collectie kon dankzij de steun van de Bredenhof Stichting een begin worden gemaakt met de digitalisering van ruim 28.000 pagina's, waarmee een aantal belangrijke geschriften wordt ontsloten. Het betreft de collectie Boorsma, historische notulenboeken, kasboeken, tekeningen, kostbare boeken en bladen. De firma Picturae uit Heerhugowaard beheert, digitaliseert en ontsluit onze collectie in technische zin. Zij zijn begonnen met het digitaal toegankelijk maken van de hier genoemde zaken.

Dr. C. J. Vaillant Fonds

Aan het Dr. C. J. Vaillant Fonds vroegen we met succes specifiek een bijdrage op het gebied van toegankelijkheid. De bijdrage is gebruikt voor de bouw van een lift in het museum. Een essentieel onderdeel van onze missie voor het nieuwe Molenmuseum is om de toegankelijkheid voor (oudere) bezoekers met een fysieke beperking te optimaliseren. Hiertoe is de hele keten, van website, entree, toiletten, gangpaden en lift tot en met het buitenterrein, de publieksontvangst, de hoogte van de balie en de tekstbordjes op rolstoelgebruikers aangepast. Daarnaast worden vrijwilligers in het museum meegenomen in de verandering middels trainingen op het gebied van publieksontvangst.

P.M. Duyvisfonds

Dankzij de bijdrage van het P.M. Duyvisfonds is een data base gerealiseerd waardoor in het museum in een interactief scherm met de kaart van de Zaanstreek alle molens die er ooit stonden opgeroepen kunnen worden, zodat de Zaanse bezoeker kan zien of, en zo ja, hoeveel molens er op zijn huidige adres hebben gestaan. Dit scherm bevindt zich in de leestafel van de molenmakerij. De interactieve kaart is ontwikkeld door Map Factory.

Van een niet nader te noemen organisatie kregen we een bijdrage om het gebied rondom het nieuwe Molenmuseum toegankelijk te maken voor bezoekers met een fysieke beperking. Een essentieel onderdeel van onze missie voor het nieuwe Molenmuseum is om de toegankelijkheid voor (oudere) bezoekers met een fysieke beperking te optimaliseren. Hiertoe zijn alle elementen van een bezoek, van website, entree, toiletten, gangpaden en lift tot en met het buitenterrein, de publieksontvangst, de hoogte van de balie en de tekstbordjes op rolstoelgebruikers aangepast. Daarnaast worden vrijwilligers in het museum meegenomen in de verandering middels trainingen op het gebied van publieksontvangst.

Gemeente Zaanstad

Ook de gemeente Zaanstad heeft substantieel bijgedragen. Hier lag het zwaartepunt op de versteviging van de samenwerking tussen De Zaansche Molen en de Zaanse Schans, het Zaans Museum en Museum De Zaanse Tijd op zowel inhoudelijk als logistiek gebied. In dat kader is inmiddels de aanzet tot een Zaanse Schans toegangskaart gegeven en is in personele zin de samenwerking verder gestalte gegeven.

Voor de verdere financiële gegevens wordt kortheidshalve verwezen naar het financiële jaarverslag.

5.5 Een nieuw Molenmuseum met een nieuw concept.

Na 91 jaar sloot op 3 juni 2019 het Molenmuseum aan de Museumlaan 18 in Koog aan de Zaan. Hiermee kwam een einde aan een tijdperk. Nadat villa Kalverliefde werd aangekocht zijn in de loop van 2019 de benodigde vergunningen verkregen voor de verbouw van het pand tot museum. Aannemer Kenza Bouw (de bouwer van Kalverliefde) kreeg opdracht voor de verbouwing. Het Haarlemse ontwerpbureau Tekst & Uitleg (al jaren als museuminrichter en tentoonstellingsvormgever aan de vereniging verbonden) werd verantwoordelijk voor de uitvoering van het museumconcept. Aan dat concept is enige jaren gewerkt. Het definitieve ontwerp werd begin 2020 vastgesteld.
Het concept van het museum is eenvoudig: rijk tegenover arm op de begane grond, en donker tegenover licht op de begane grond en de verdieping. Tussen deze uitersten worden verschillende thema's gepresenteerd. Het museum is interactief en de bezoeker bepaalt zelf wat hij wil bekijken en hoe lang hij in het museum is.
Iedere bezoeker krijgt bij binnenkomst een 'tag' in de vorm van een molensteen. Met de 'tag' worden de beeldschermen geactiveerd en komt informatie in woord, beeld en geluid beschikbaar. Er is een Engelse en een Nederlandse 'tag'. Op die manier is een bezoek aan het museum ook een ontdekkingstocht: de bezoeker zal niet snel alle beeldschermen activeren en lezen, bekijken en beluisteren. En dat hoeft ook niet.
Door dit alles is de bezoeker zelf de regisseur van het bezoek: hij of zij bepaalt de duur van het bezoek en de precieze route (als er tenminste geen coronaregels gelden). Het aanbod van informatie is groot, en eigenlijk te groot voor één bezoek. Die overdaad onderstreept weer de veelheid van molens die hier ooit stonden. De bestaande contrasten tussen beneden en boven, tussen donker en licht, tussen museaal en niet museaal, tussen vroeger en nu, tussen binnen en buiten zijn er wel, maar zijn (buiten corona tijden) niet dwingend. Bezoekers kunnen naar believen rondlopen en net zoveel informatie in zich opnemen als hen zelf past.

Acht gidsen lopen mee
Eén van de informatiebronnen in de beeldschermen zijn de acht Zaanse gidsen. Na activering geven zij pratend ieder hun visie op de onderwerpen in de vitrines. Dit gebeurt op een speelse manier, vanuit hun eigen tijd (van de 16e eeuw tot en met nu) en vanuit hun eigen achtergrond (van arbeider tot rijke handelaar). De bezoeker kan ze met één druk op de knop laten spreken.

Verbindend
Tussen de uitersten van rijk en arm en tussen donker en licht is de presentatie verder uitgewerkt in thema's. Hierdoor ligt de nadruk van de museumpresentatie niet op jaartallen, maar op onderwerpen.
De thema's of onderwerpen zijn op de begane grond: molentaal, vervoer, volkskunst, schade en verzekering, verstoming. En boven: de molenmakerij, de geschiedenis van vereniging De Zaansche Molen, de flora en fauna in de polder, de wisseltentoonstelling en de multi media zaal

Beloning
Boven wordt de bezoeker beloond met de mogelijkheid een kopje koffie te drinken en daarbij uit te kijken over het levende molenpanorama dat zich pal voor het museum bevindt.

Het bovenstaande concept vertaalt zich als volgt in de praktische uitwerking:

Acht Zaanse gidsen

Aan het begin van de museale rondgang worden 8 personages aan de bezoeker voorgesteld. De 7 mannen en 1 vrouw zijn historische Zaanse personen, die ieder een bepaalde maatschappelijke achtergrond vertegenwoordigen én uit een bepaald tijdperk komen. De personages worden via beeldschermen sprekend opgevoerd: zij geven ieder hun opvatting over een bepaald onderwerp en kunnen gevraagd of ongevraagd commentaar leveren. Dit zijn ze:

Cornelis van Uitgeest, uitvinder (16e eeuw)
Claes Caescoper, koopman (17e eeuw)
Aafje Gijsen, rijke juffrouw (18e eeuw)
Evert Smit, handelaar (18e- 19e eeuw)
Piet Timmer, molenwerker (19e eeuw)
Pieter Boorsma, molenmaker en schrijver (19e – 20e eeuw)
Frans Mars, molenliefhebber en kunstenaar (20e eeuw)
Tim Doeves, molenaar (20e – 21e eeuw)

De teksten die zij uitspreken zijn gebaseerd op overgeleverde bronnen zoals dagboeken, brieven en documenten. Het personage Tim Doeves is ook een levend persoon. Hij spreekt als zichzelf. Hij laat zien dat de Wereld van Windmolens niet alleen een verleden heeft, maar ook een toekomst. Pieter Boorsma fungeert als een kantelfiguur: aan het begin van zijn leven was hij molenmaker, en hoorde hij bij de oude Zaanse molenwereld; aan het einde van zijn leven was hij een redder van molens, en hoorde hij bij de moderne wereld die de molens ziet als erfgoed. Cornelis van Uitgeest was de uitvinder van de toepassing van de krukas in een molen (dus niet de uitvinder van de krukas!). Hiermee werd een ronddraaiende beweging omgezet in een op en neer gaande beweging en kon er met recht opstaande zagen hele boomstammen tegelijkertijd tot planken worden gezaagd. Cornelis was ook de uitvinder van de toepassing van de kantsteen: een molensteen op zijn kant, doorgaans toegepast in tweetallen. Met kantstenen werden aanvankelijk alleen plantenzaden kapot gemalen in oliemolens. Al snel werden de kantstenen ook in andere molens gebruikt, zoals in verfmolens (verpulveren van mineralen) en specerijmolens (vermalen van specerijen). Dankzij deze uitvindingen staat Cornelis aan de wieg van de Zaanse industriemolens. Ook Caescoper, Gijsen, Smit, Timmer en Mars hebben ieder hun eigen invalshoek.

BENEDEN

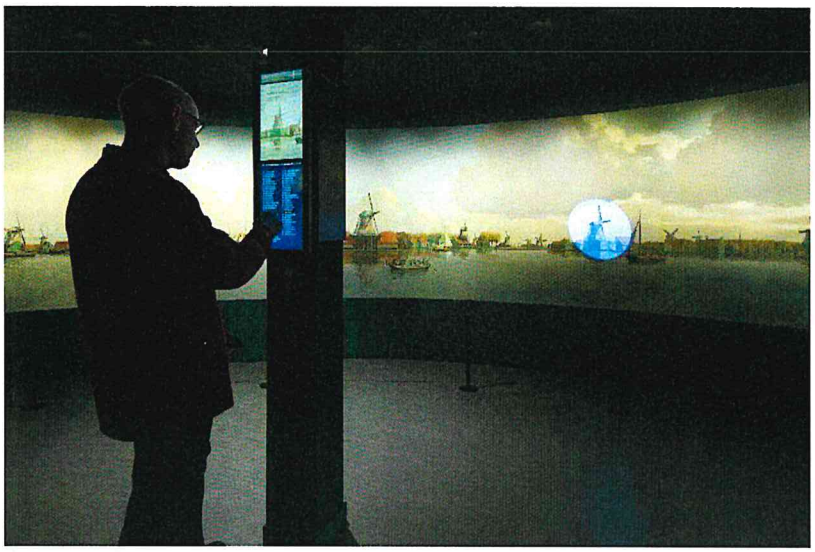
Videowand met veel molens, donkere wand met soorten molens

Loopt de bezoeker hierna het museum in dan wordt hij ondergedompeld in de veelheid van de molens die hier ooit stonden. Dit gebeurt in de gang met foto's en films in de videowand aan de ene kant, en met de opsomming van tientallen soorten molens aan de andere kant. In kleine wandvitrines tonen we enkele producten die er werden gemaakt, zoals hennep, beschuit, snuiftabak in een gouden doosje, een pruik en pruikenpoeder, mosterd, kleurstoffen, een pijp voor tabak, vilt en zeemleer, olie (voor olielampen, om in te bakken en om lak mee te maken) en koolzaad en lijnzaad (waar de olie uit wordt geslagen), specerijen (nootmuskaat, peperkorrels), een in planken en balken gezaagde boomstamdoorsnede), vellen papier uit lompen.
Zo betreedt de bezoeker de wereld van de Zaanse industriemolens.

De Faam en het molenpanorama

Aan het einde van de gang kondigt het beeld van de Faam (een beeld uit de klassieke mythologie dat rijke Zaanse families in de tuin of aan de gevel van hun huis hadden staan) met een fraaie klaroenstoot aan dat er iets moois staat te gebeuren. En dat is het Molenpanorama van Frans Mars dat aan de kopse kant (de oostkant) van het gebouw staat. Op een zuil in het midden is een korte tekst over het panorama te lezen.

Via een touch screen kunnen hier alle molens worden aangewezen (een zoeklicht zet de betreffende molen na het aanwijzen in het zonnetje) en wordt er bij alle molens verrassende informatie gegeven). Het panorama meet 2 bij 11 meter en werd gemaakt in de periode 1940 – 1947. Er staan 52 molens op.

Het panorama is geïnspireerd op het panorama Mesdag, dat een panorama rondom laat zien, terwijl het panorama van Mars 'slechts' een segment van een cirkel toont. Het panorama laat de oost oever van de Zaan zien, van Zaandam in het zuiden tot de Hemmes in het noorden (van rechts naar links). De Hemmes ligt een kilometer zuidwaarts van het Molenmuseum. Op de Zaan varen vrachtbootjes, houtvlotten en een glazen jachtje. Dat laatste staat ook als driedimensionaal model in de vitrine vervoer.
Het panorama staat voor de rijkdom en de overdaad aan molens. Het zware werk werd door velen gedaan, terwijl een beperkt aantal Zaanse families zeer rijk werd. Waaronder de familie Honig die in de vitrine 'rijk' een rol speelt.

De vitrine "rijk"

Hier is in het kort de geschiedenis van de familie Honig te zien. We hebben gekozen voor de familie Honig omdat de stamvader van deze familie Claes Casescoper is. Hij had twee dochters die met twee broers Honig trouwden en zo de dynastie begonnen. Caescoper is één van de gidsen in het museum. Hij schreef aan het einde van de 17e eeuw een prachtig dagboek. Oliemolen Het Pink was in bezit van Adriaan Honig, wiens marmeren borstbeeld in de vitrine staat. Hij overleed in 1931. In 1939 werd De Zaansche Molen eigenaar van Het Pink. Het was de eerste molen die de vereniging in bezit kreeg.

De interactieve kaart

Met de Zaan als onveranderlijk element laat de interactieve kaart de Zaanstreek door de eeuwen heen zien. Op de vloer is ook nog Amsterdam aangegeven, de belangrijkste 'handelspartner' van de Zaanse molens. Op een beeldscherm zijn de soorten molens aangegeven. In de kaart loopt linksboven een tijdlijn die het aantal molens toont vanaf de middeleeuwen tot en met vandaag. In totaal waren dat er meer dan 1100. Op zeker moment stonden er 650 molens tegelijkertijd te malen.

Modellenvitrine

De kaart communiceert met de modellenvitrine die langs de noordzijde van de ruimte loopt. Er zijn typen en soorten molens. De typen herken je aan de bouwwijze, de soorten zijn te herkennen aan de producten die er in werden verwerkt. De modellen zijn naar soort gerangschikt: rechts zijn houtzaagmolens (bovenkruiers en paltrokken), waarvan één model gaat draaien als op het beeldscherm van de interactieve kaart 'houtzaagmolen' wordt aangeklikt. Dan volgen nog meelmolens, hennepkloppers (daar is geen model van, maar op de deksel van een schrijfbureau staat een afbeelding van een hennepklopper), een cacaomolen (die gaat draaien wanneer 'cacaomolen' wordt aangeklikt), watermolens, een rosmolen (dit is een molen zonder wieken, omdat een paard de energie levert) en oliemolens. De modellen lichten op als iemand op het scherm bij de interactieve kaart een soort molen aantipt.

Er zijn aan de wand schilderijen met betreffende soorten molens. Links in de vitrine staat een laad (dit is het gedeelte in een oliemolen waar plantenzaden in een buul (een zak) worden samengeperst zodat de olie er uit opgevangen kan worden). Verder naar links hangt een opengewerkt model van een maalbak (of hollander), een Nederlandse vinding die het maken van papier uit lompen sterk versnelde en verbeterde. Daar links van is een scene met het scheppen van papier: aan de schepkuip staan de schepper en de koetser, aan de natpers staat de knecht.

Model van papiermolen De Eendragt

Voorbij de interactieve kaart staat het model van papiermolen De Eendragt. Papier was het internet van de 17e, 18e en 19e eeuw. In de Zaanstreek werd het beste papier gemaakt, mede dankzij de uitvinding van de maalbak. Papier werd vroeger gemaakt uit lompen. Dit model van De Eendragt (schaal 1:28) werd gemaakt voor de wereldtentoonstelling in Parijs in 1900. De firma van Gelder wilde laten zien hoe er op traditionele wijze papier werd gemaakt. Er is een beeldscherm dat in 6 stappen met animaties het proces van papier maken laat zien. Een door de bezoeker te bedienen verplaatsbare lamp werpt letterlijk licht op het verhaal.
Boven in de filmzaal is een film te zien over papiermolen De Schoolmeester in Westzaan, vandaag de enige nog werkende windpapiermolen ter wereld.

Themawanden

Er zijn talloze verhalen over de geschiedenis van de molens te vertellen. We hebben een aantal thema's uitgelicht in vitrines aan de linkerkant: molentaal, vervoer, volkskunst, en iets verderop: schade en verzekering, van molen naar fabriek.
Een hozer van molen Het Windei hangt aan de wand. Deze werd gebruikt om water uit een sloot tegen een molen te werpen als deze in brand stond. Achter de prent (het verbranden van molen De Zeug in 1699) met de brandspuit (een 17e eeuwse uitvinding van Jan van der Heyden) bevindt zich overigens een verplichte en hypermoderne brandhaspel. In de vitrine de grote pasteltekening van Herman Heijenbrock met de treurigmakende resten van molen De Grauwe Gans na de brand in 1915.
Er naast een vitrine met een fabriek waar in de spiegelende achterwand het lijf van een molen met het gaandewerk (dat is de bewegende machinerie om stoffen te bewerken) is te zien: de machine delen van de molen werden gebruikt, terwijl deze in plaats van door de wind door stoom of elektriciteit werden aangedreven. Dat wordt ook duidelijk gemaakt in de laatste vitrine met de lattenzager (een kleine molen waar klein hout werd gezaagd, zoals tengels, bezemstelen en panlatten). De wieken draaien niet, maar de cirkelzaag doet het wel, dankzij een in de molen gezette motor.

Arm: "rauwe tijden"

Rechts is (na de invalidenlift) het thema rauwe tijden, geplaatst in een ijzige wereld. Dit om aan te geven dat het werk in de molens altijd door ging, ook al was de Zaan (de belangrijkste en enige verkeersweg voor grondstoffen en bewerkte producten) dichtgevroren. Mensen werkten tot 16 uur per dag in de molen. Was er wind, dan was er werk. Men verdiende een karig loon en werkte in een ongezonde omgeving. In de herrie, de dikke lucht van de rook en het halfduister was men lange dagen in touw. Geen werk betekende geen geld. Verder aandacht voor het dagelijkse leven van de molenwerkers: het enige vertier was het spelen van spelletjes (waarbij gegokt werd), en de jaarlijkse kermis, en de kroeg. Sterke drank was al te vaak de motor waarop werd gewerkt. Pieter Boorsma is één van de Zaanse gidsen. Hij was overtuigd geheelonthouder en socialist. Hij was de beste vriend van Domela Nieuwenhuis en onderschreef diens devies: 'drinkende arbeiders denken niet, denkende arbeiders drinken niet'. Het opkomende socialisme hield gelijke tred met de emancipatie van de arbeider en de verstoming van de Zaanstreek.
Op een beeldscherm zijn grote foto's te zien die molens en werkende mensen tot onderwerp hebben.

OP WEG NAAR BOVEN

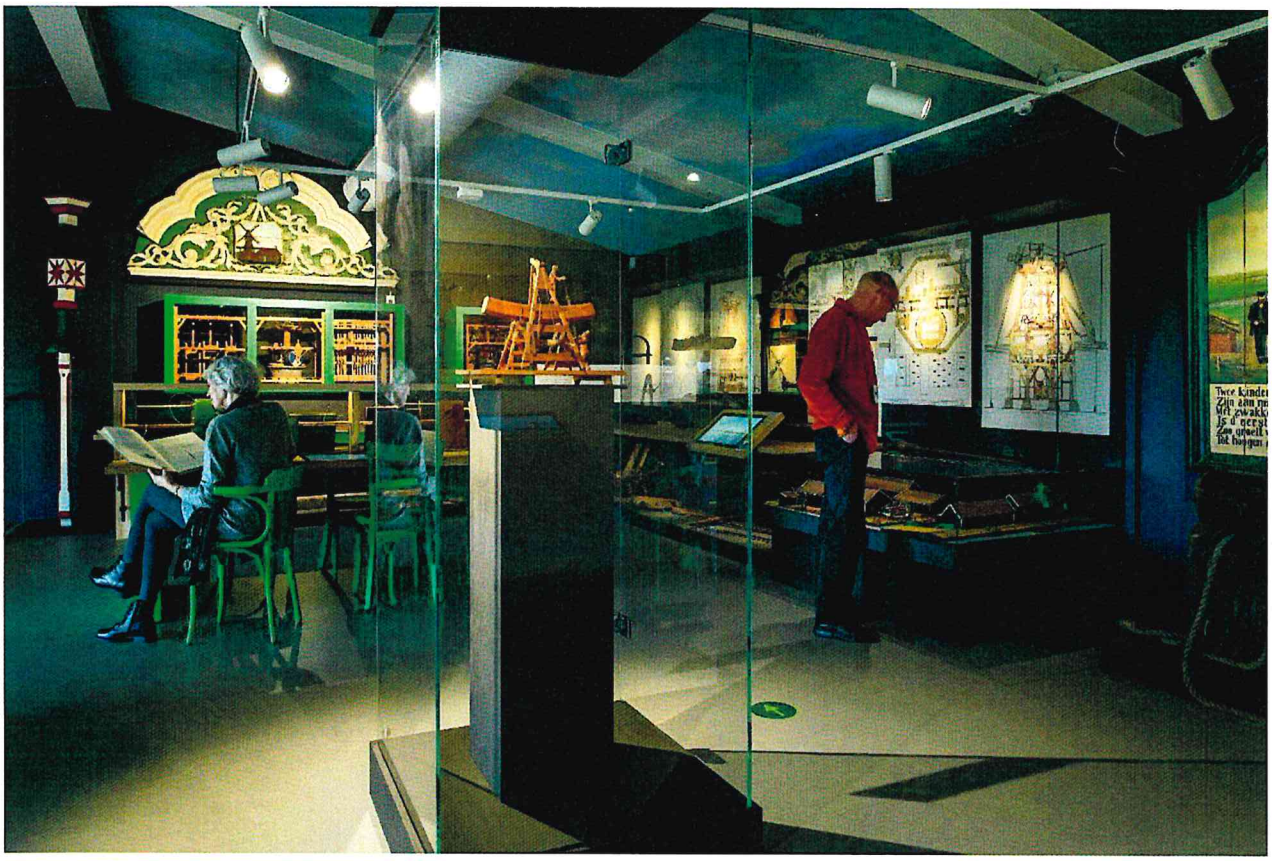
Schilderijen en mooimakersgoed

Tussen beneden en boven bevindt zich de schilderijenwand en een drietal versieringen die ooit als mooimakersgoed werden gebruikt door ze tussen de wieken van een molen op te hangen. Het beeldscherm met verdere informatie hierover (titels, makers en beschrijvingen van de schilderijen en het mooimakersgoed) bevindt zich op de verdieping aan de rechterkant. De verdieping bereikt men via de houten trap, of met de lift.

EERSTE VERDIEPING

Molenmakerij

Bovenaan de trap is links de ruimte van de molenmakerij, met drie bewegingsmodellen die de principes van de bewegende industriemolens laten zien: zagen, malen en stampen. Een digitale versie van Het Groot Volkomen Moolenboek (de 18e eeuwse bijbel voor molenmakers) is voorzien van bewegende tekeningen die overeenkomen met de bewegende modellen. De bezoeker kan dit alles activeren.
Er is een werkbank met bijzonder molenmakersgereedschap en een model van molenmakerij Gorter. Hier staat ook een grote leestafel met molenboeken en een vitrine.

Een molen bouwen is een specialistische, complexe en kostbare onderneming. In de Zaanstreek waren verschillende molenmakerijen actief die molens bouwden en onderhielden. Op de molenmakerswerf werd de molen in onderdelen gemaakt en in elkaar gezet. Daarna werd alles genummerd, weer uit elkaar gehaald, vervoerd naar de plek waar de molen moest komen en daar opnieuw in elkaar gezet. Molenmakers gebruikten speciaal gereedschap dat een leven lang bij hen bleef. Molenmakerijen hadden een kleine bibliotheek met boeken waar tot in detail was beschreven en getekend hoe een molen in elkaar moest steken.

In de filmzaal wordt een film vertoond over de herbouw van paltrokmolen De Poelenburg. Deze houtzaagmolen uit Zaandam moest wijken voor een nieuwbouwwijk die naar de molen werd genoemd. In 1962 werd de molen als De Gekroonde Poelenburg herbouwd aan de Kalverringdijk. De film is een ode aan het ambacht van de molenmaker. In de molenmakerij is een interactief beeldscherm waarop alle molens in de Zaanstreek zijn terug te vinden op hun historische plek. Zo kan de bezoeker zien of er molens hebben gestaan bij het huis waar hij nu in woont.

Verrekijker

Met een speciale verrekijker kijk je uit over de Kalverringdijk. Omdat er op onverwachte momenten dieren voorbij vliegen en huppelen, is het extra leuk voor kinderen.

De geschiedenis van vereniging De Zaansche Molen

De vereniging werd in 1925 opgericht door Frans Mars, Pieter Boorsma en enkele andere molenliefhebbers. De aanleiding was de vernieling van oliemolen De Zoeker door een windhoos. Hierdoor leek de molen ten dode opgeschreven: de eigenaar had het geld niet om de molen te herstellen en als houten fabriek was De Zoeker uit de tijd. Dankzij de oprichting van vereniging De Zaansche Molen kon de molen behouden blijven. In 1968 moest de molen alsnog weg omdat er op zijn plek in Zaandijk een nieuwe woonwijk werd gebouwd. De molen werd op spectaculaire wijze in onderdelen verplaatst naar de Kalverringdijk waar hij nog steeds staat. Als je uit het raam kijkt, kun je hem zien.
In 1939 kreeg de vereniging haar eerste molen in bezit: oliemolen Het Pink. In de jaren die volgden werd het aantal molens uitgebreid. Vandaag bezit de vereniging 13 molens. En dit molenmuseum.
Iedereen, waar ook op de wereld, kan van deze mooie vereniging lid worden. En zou dat ook moeten doen.

De schilderijenwand

Zoals gezegd is er een beeldscherm met informatie over de schilderijen die aan de wand hangen, en over het mooimakersgoed dat er vlakbij hangt.

Koffie met uitzicht

Boven is koffie te verkrijgen uit een apparaat met een uitgebreid koffie menu. Mensen hebben een koffie munt nodig en drinken hun koffie (of thee) op de uit planken bestaande banken (gezaagd in een houtzaagmolen) die uitkijken op de molens langs de Kalverringdijk: het levende molenpanorama. In twee beeldschermen maakt de bezoeker ook kennis met de flora en de fauna van het Zaanse polderland dat zich buiten uitstrekt. De banken zijn gemaakt van gezaagde planken die geplaatst zijn alsof ze liggen te drogen. Daarom zit er een kleine ruimte tussen iedere plank. Dit is in lijn met het gegeven dat het gebouw van het museum is gemodelleerd naar een houtschuur.

Wisseltentoonstelling

Op verplaatsbare panelen is een wisseltentoonstelling ingericht. De eerste expositie is 'Ridders van de molen: een ode aan het molenaarsambacht', een fotografieproject waarbij fotograaf Jeroen Nieuwhuis van New Day Studio de opdracht kreeg om de molenaars van De Zaansche Molen tijdens hun werk op de molen vast te leggen. Dit naar aanleiding van het internationale molenaarscongres dat door de Rijksdienst van het Cultureel erfgoed in 2020 was gepland met het thema 'het molenaarsambacht', maar dat door corona helaas geen

doorgang kon vinden. Het molenaarsambacht werd in 2017 door UNESCO toegevoegd aan de Representatieve Lijst van Immaterieel Cultureel Erfgoed van de Mensheid.

Fotograaf Jeroen Nieuwhuis (New Day Studio) en filmmaker Jan Minkhorst (Icon Visuals) zijn vanaf februari 2020 in weer en wind en van zonsopkomst tot zonsondergang, bezig geweest om de dagelijkse werkzaamheden van de molenaars van De Zaansche Molen vast te leggen. Daarmee vingen ze in indrukwekkende beelden de passie en het vakmanschap van het werken in de monumentale molens. De combinatie van handenarbeid, romantiek, hard werken en kundigheid spreekt tot de verbeelding van zowel kenners als niet-kenners. Voor zijn Rembrandteske fotoserie heeft Jeroen Nieuwhuis internationale erkenning gekregen: hij won recent de zilveren prijs bij de prestigieuze Prix de la Photographie Paris (PX3). Daarna volgden meer internationale prijzen. Corona bracht in dit verband een verrassend voordeel: de prachtige tentoonstelling is verlengd. In 2021 verschijnt er een boek met daarin de foto's. We willen ieder jaar twee tot vier wisseltentoonstellingen organiseren.

Film en educatie

In de multifunctionele ruimte worden educatieve projecten gegeven voor het basis onderwijs en het MBO, én er worden films getoond. De ruimte is geheel of gedeeltelijk af te scheiden met een schuifwand. Worden er films vertoond dan is de wand voor een deel gesloten, is er een educatieve activiteit, dan wordt de wand geheel gesloten zodat er een lokaal ontstaat. Films die worden vertoond zijn onder meer: "De molens van meneer Mars", "Op je klompen naar je werk", "Herbouw van De Gekroonde Poelenburg"," Ridders van de molen" ('the making of'), "Papiermolen de Schoolmeester".

Corona-route

Aan het einde van de multi mediale ruimte, op de kopse kant is een opbergruimte en de plek om de vouwwand weg te bergen. En hier is de nooduitgang die via een trap leidt naar de begane grond en uitkomt naast het molenpanorama waar zich een deur naar buiten bevindt. Normaal gesproken is dit niet toegankelijk, maar tijdens de Corona maakt dit deel uit van de Corona-route.

Moleneducatie-erf en ontspanning

Aan de zuidzijde van het Molenmuseum wordt het Moleneducatie-erf gerealiseerd. De aanleg van het Moleneducatie-erf, heeft helaas vertraging opgelopen door onvoorziene obstakels in de vergunningsprocedure, verband houdend met het nabije Natura 2000-gebied én het beschermd dorpsgezicht waarvan de grens zich pal naast het museum bevindt. Er zijn inmiddels aanpassingen gedaan en in overleg met de gemeente wordt gewerkt aan de realisering van het moleneducatie-erf.
Op het terras van het museum zijn houten picknicktafels (gezaagd in houtzaagmolen Het Jonge Schaap) neergezet voor bezoekers en (groot) ouders die hun nakomelingen bezig kunnen zien op het speel- en educatie-erf. Hier kan men genieten van het oer-Hollandse polderlandschap, de echte molens langs de dijk en het dorp de Zaanse Schans.

5.6 Doelgroepen

Er is een plan uitgebreid plan voor verschillende doelgroepen, met bijzondere aandacht voor de doelgroepen primair onderwijs, MBO-leerlingen, kinderen met (groot)ouders, Zaankanters oud en nieuw, bezoekers met een fysieke beperking en vrijwilligers.

1. Primair Onderwijs

De zeven reeds bestaande educatieprogramma's zijn in het begin van 2020 aanvankelijk doorgegaan. Echter, toen De Zaansche molen vanaf maart dit jaar molens heeft moeten sluiten voor publiek, konden de educatieprogramma's helaas geen doorgang vinden. Alle programma's zijn namelijk gebouwd rond een bezoek aan één van de industriemolens. Bovendien vinden veel schoolklassen het niet langer verantwoord om te komen, gezien Corona. Afgelopen jaar heeft De Zaansche Molen een nieuw educatieprogramma voor het basisonderwijs (groep 8) ontwikkeld: "De molens van meneer Mars". Dit programma draait om het Molenpanorama van kunstschilder en medeoprichter van de vereniging Frans Mars. Zodra de maatregelen rond de pandemie dit toelaten wordt dit project opgestart.

2. MBO-leerlingen

De Zaansche Molen heeft dit jaar goede contacten gelegd met het Regio College Zaandam. Willemijn van Helbergen van Bureau CultureClick heeft, in opdracht van De Zaansche Molen, en in samenwerking met het Regio College een specialistisch, vakinhoudelijk lesprogramma voor het MBO ontwikkeld. Dit lesprogramma is op maat gemaakt voor leerlingen van de opleiding Bouwkunde en richt zich op houtbewerking. Een van de leerdoelen is om studenten historische kennis en context bij te brengen over hout, als uitbreiding op de theorie van de opleiding. Ook traint het programma studenten op 21^{e}-eeuwse vaardigheden zoals creatief denken, communicatie en ondernemerschap. Het lesprogramma combineert een bezoek aan het nieuwe Molenmuseum (context en verdieping) met een bezoek aan houtzaagmolen Het Jonge Schaap (praktijk). Het Regio College is zeer enthousiast en ook fondsen zijn erg geïnteresseerd. De eerste proeflessen zijn echter voor nu on hold gezet vanwege Corona. Zodra de situatie het weer toelaat, gaat het programma van start.

3. Kinderen met (groot)ouders

Het moleneducatie-erf is helaas vanwege een vertraagde vergunningsprocedure, als onderdeel van het nieuwe Molenmuseum, nog niet gerealiseerd. Nu, in het voorjaar van 2021 is het plan voor het Moleneducatie-erf in aangepaste vorm opnieuw ingediend bij de gemeente Zaanstad. Deze buitenplek waar spelen, ontspannen en educatie hand in hand gaan, is uitstekend geschikt om enige uren aangenaam te verblijven.

4. Zaankanters oud en nieuw

De Zaansche Molen hecht veel waarde aan de regionale omgeving en wil daarom ook Zaankanters met een niet-Westerse migratieachtergrond graag betrokken laten voelen bij de geschiedenis van de streek. Om meer Zaankanters te betrekken bij de Wereld van Windmolens zijn er gesprekken gevoerd met o.a. Sociaal Wijkteam Zaanstad en de Diaconie. Op basis van deze gesprekken is een projectvoorstel ingediend bij het Fonds voor Cultuurparticipatie (FARO-regeling). Helaas is dit voorstel afgewezen. Gezien de beperkingen door Corona en de huidige financiële situatie van de vereniging is er nu geen ruimte om dit project met eigen menskracht en vanuit eigen middelen te bekostigen. Dit project staat daarom nu in de koelkast, uiteraard met de intentie om het project weer op te pakken zodra de omstandigheden dit toelaten.

5. Bezoekers met een fysieke beperking

De Zaansche Molen heeft het afgelopen jaar fors geïnvesteerd in het toegankelijk maken van het nieuwe Molenmuseum voor bezoekers met een fysieke beperking. Zo zijn er in en rond het museum verharde buitenpaden, drie invalidenparkeerplaatsen, twee hellingbanen (één bij het entreegebouw en één in de doorloop tussen de entree en het eigenlijke museum op de begane grond), een invalidentoilet en een lift. Eveneens is het museum volledig rolstoelvriendelijk ingericht. Dit houdt o.a. in dat alle gangpaden breed genoeg zijn en de tekstbordjes zijn aangepast op rolstoelhoogte. Ook is er een rolstoel op aanvraag beschikbaar bij de ingang. Op de website is alle informatie omtrent de toegankelijkheid van het Molenmuseum te vinden, zodat bezoekers met een fysieke beperking zich van tevoren goed kunnen voorbereiden op hun bezoek en niet ter plekke voor onaangename verrassingen komen te staan. Voor de financiering van dit onderdeel heeft de vereniging hulp gekregen van verschillende fondsen.
Overigens beschikt houtzaagmolen Het Jonge Schaap op de Kalverringdijk (op 5 minuten lopen van het museum) over een invalidelift, zodat mensen met een fysieke beperking niet alleen het museum, maar ook een werkende molen kunnen bezoeken.

6. Vrijwilligers

In 2020 heeft De Zaansche Molen succesvol een aanvraag ingediend bij het Mondriaan Fonds ten behoeve van de professionalisering van het vrijwilligersbeleid. Met deze bijdrage kon de vereniging een haalbaarheidsonderzoek professionalisering vrijwilligersbeleid laten uitvoeren door Diederik von Bönninghausen van Bureau Erfgoed Advies & Aanpak. Von Bönninghausen heeft verschillende waardevolle aanbevelingen gedaan m.b.t. het vrijwilligersbeleid. Door de overheidsmaatregelen en noodgedwongen bezuinigingen in het kader van Corona is het helaas niet mogelijk geweest om de opening van het nieuwe Molenmuseum aan te grijpen om de aanbevolen wijzigingen door te voeren. De Zaansche Molen is voornemens hier in 2021 vervolg aan te geven, o.a. door het indienen van een nieuwe fondsaanvraag ten behoeve van de uitvoering van het voorgestelde vrijwilligersbeleid. Dit is echter volledig afhankelijk van de ontwikkelingen rondom Corona en de daaraan gerelateerde overheidsmaatregelen.

5.7 Tot slot

Vereniging De Zaansche Molen is ontzettend trots en dankbaar dat zij er, ondanks Corona, in is geslaagd het unieke verhaal van de Wereld van Windmolens te voltooien, waarbij de geschiedenis van het Zaans molenerfgoed aan huidige en toekomstige generaties kan worden doorgegeven. Dit was niet mogelijk geweest zonder de substantiële bijdragen van fondsen, stichtingen, vrijwilligers en medewerkers.

Henk Heijnen, hoofdconservator

6. Stichting Wind Molen Compagnie

6.1 Inleiding

Met op de achtergrond de beelden van de Corona-crisis in Wuhan, China, begon de WMC in januari met de voorbereidingen voor het nieuwe seizoen. Maar al gauw werden de voorbereidingen geheel doorkruist door deze Coronacrisis, die zich inmiddels over de hele wereld aan het verspreiden was en dus ook in Nederland de kop op stak. In maart volgde de eerste lockdown en werden we geconfronteerd met een gedwongen sluiting van de molens voor het publiek. Deze situatie leidde een jaar vol onzekerheden in.

Het bestuur van de WMC vergaderde in 2020 4 x conform de normale frequentie. Door de pandemie werd besloten maandelijks samen met het bestuur van De Zaansche Molen te vergaderen. Dit om de lijntjes kort te houden en goed vat te hebben op de ontstane situatie.

6.2 Start seizoen 2020

Normaal start het drukke seizoen op de Zaanse Schans met het opengaan van de Keukenhof. Dus werden er begin 2020 afspraken gemaakt met de vaste partners in de toeristenbranche, zoals Tours&Tickets, Windmill Cruises, Marketing Zaanstad enz. Ook stond er een bijeenkomst met medewerkers en vrijwilligers van alle partijen op de Schans gepland voor 12 maart. De penningmeester had een start gemaakt met het digitaliseren van de facturering en fiattering, ter versnelling van het proces. En de voorraden moesten in de financiële administratie worden ondergebracht. Ook werden plannen gemaakt voor De Bleeke Dood, met de bedoeling deze molen als WMC te gaan exploiteren. Maar de molen moest eerst nog restauratiewerkzaamheden ondergaan.

6.3 Lockdowns

Op 15 maart werd de WMC geconfronteerd met de eerste lockdown van het jaar. De molens gingen dicht. Een deel van de betreffende molenaars werd voor andere werkzaamheden ingezet en ingehuurd door de vereniging. Zo werden 3 molens geheel in de verf gezet, werden tal van reparaties aan verschillende molens verricht en werden verbeteringen aan de website aangebracht.
Op financieel vlak werd direct een prognose opgesteld; de te verwachten inkomsten, onder normale omstandigheden, werden drastisch naar beneden bijgesteld. Verschillende scenario's werden uitgewerkt tot aan een worst-case scenario toe. Ook voor dit jaar was er in de prognose rekening gehouden dat we weer gebruik zouden maken van vrijwilligers, stellingwachten die een vergoeding krijgen. Omdat deze niet meer werden ingeroosterd en de verwachting was dat ze 2020 niet meer ingezet zouden worden, is besloten om dit jaar af te zien van de het verstrekken van de vrijwilligers vergoeding.

In juni werden de Corona-maatregelen versoepeld. De molens mochten weer open voor bezoek, zij het conform de Corona-regels. Vanwege de geringe bezoekersstroom werd besloten dat op De Schans alleen Het Jonge Schaap en De Kat open zouden gaan. De Zoeker en De Bonte Hen bleven gesloten. Van De Huisman ging het molengedeelte ook dicht, maar de winkelfunctie bleef bestaan. Daar zijn in de zomerperiode veel molenproducten verkocht. De Schoolmeester was eveneens geopend, maar de doorsnee bezoeker aan de Zaanse Schans komt niet in Westzaan.

De molenaars werden ingezet voor het onderhoud en/of inrichten van het nieuwe museum. Er was door de algemeen manager een "1,5 meter" scenario ontwikkeld, maar eind augustus moest worden geconstateerd dat er minder bezoekers waren gekomen dan verwacht.
Het nieuwe museum ging pas eind september open en moest in oktober alweer haar deuren sluiten en ook de molens gingen weer dicht i.v.m. een tweede lockdown. Die duurde twee weken, maar medio december 2020 kwam er een derde lockdown die zeker tot maart 2021 voortduurt.

6.4 Bezuinigingen

De financiële situatie was anders dan de afgelopen jaren. Waar de WMC voorheen inkomsten kon genereren en het jaar met winst afsluiten, kwam er dit jaar bijna niets binnen en moest de vereniging zelfs de WMC steunen.
Daarom werden de eerste bezuinigingen in gang gezet. De eindejaarsuitkering kwam voor 2020 te vervallen, en de vrijwilligers kregen geen vergoeding meer. Er werd afscheid genomen van personeel met een tijdelijk contract en van personeel dat werkzaamheden deed op inhuurbasis.

Door de Corona-beperkingen werd fysiek vergaderen lastig en verliep de communicatie soms moeizaam Er moesten meerdere bijeenkomsten georganiseerd worden om alle vrijwilligers en de begeleiders mondeling te informeren. Het niet meer ontvangen van een vrijwilligersvergoeding was voor enkelen een reden om de werkzaamheden voor de vereniging te stoppen.
Voor het personeel werd aan het einde van het jaar pas duidelijk wat de impact van de pandemie zou betekenen. Er moest aanvullend bezuinigd worden en wel € 225.000, waarvan € 130.000 op personeel. In november volgde een bijeenkomst waar alle medewerkers over de financiële situatie werden geïnformeerd. Aansluitend gingen individuele gesprekken met de medewerkers van start.

Het doel was: er met elkaar zodanig uitkomen dat er geen ontslagen onder de vaste medewerkers zouden vallen. Iedereen was zich er bewust van dat de vereniging in zwaar weer verkeerde. De bereidheid om te helpen was groot. Zo ook de bezorgdheid wat de impact voor een ieder zou zijn.
Een aantal vaste medewerkers was zelfs bereid uren in te leveren, waar anderen accepteerden andere werkzaamheden uit te voeren. Deze reorganisatie was geen eenvoudig proces maar de genomen bezuinigingsmaatregelen en de flexibele opstelling van het personeel hebben er voor gezorgd dat eind 2020 alle vaste medewerkers nog in dienst zijn van de WMC (en DZM).

6.5 Steunmaatregelen en initiatieven

Het geschatte omzetverlies betrof circa 85%. Er werd besloten een beroep te doen op de steunmaatregelen van Het Rijk, w.o. de NOW-regeling. De Algemeen Manager heeft samen met de penningmeester voorbereidingen getroffen voor het 1,5 meter-beleid, voor zowel molens als het nieuwe museum, waarvan de opening aan het begin van de zomervakantie gepland stond.
Daarnaast werd er hard gebrainstormd over alternatieve mogelijkheden om inkomen te genereren, waarvan een deel in gang werd gezet (Schenken en Nalaten, tijdelijke winkel in De Bleeke Dood, een serie lezingen, cadeaupakketten rond de feestdagen). Het leverde allemaal wat op, maar het gat in de begroting kon er niet mee worden gedicht.
Na NOW-1 volgden NOW-2 en NOW-3, waar we succesvol een beroep op deden, evenals op andere steunmaatregelen (w.o. TVL).

6.6 Het personeel

In 2020 zou een begin gemaakt worden om het personeel van het museum en de vereniging onder te brengen bij de WMC. Een aantal personeelsleden had zich al uitgesproken om na de opening van het nieuwe museum ingezet te willen worden als dag coördinator of anderszins een rol in het museum te willen vervullen. Door het sluiten van een aantal molens werden betreffende personeelsleden ingezet bij het organiseren van de opening of bij het inrichten van het museum. Dit was geen makkelijke taak. De opening van het museum werd meerdere keren uitgesteld omdat ook hier de pandemie de planning in de war stuurde. Ondanks alle problemen en de complexiteit van de verhuizing is mede door de inzet van het WMC-personeel de opening een succes geworden.

Dit jaar bereikten 2 personeelsleden de pensioengerechtigde leeftijd. Van een persoon hebben we afscheid genomen als betaalde kracht, de ander is op eigen verzoek langer aangebleven. Dit was gezien de huidige situatie eigenlijk niet mogelijk maar door Het Fortuinfonds werd het toch mogelijk om het afscheid nog een jaar uit te stellen.

Een aantal personeelsleden zette zich in om de verkoopproducten, die voor het nieuwe seizoen waren ingekocht, te verkopen in een Pop-up winkel in molen De Bleeke Dood en De Huisman. Het betrof vooral producten met een uiterste houdbaarheidsdatum. Wat niet werd verkocht is gedoneerd aan het goede doel.

Door persoonlijke ambities en verschil van inzicht is er besloten om op zoek te gaan naar een andere Algemeen Manager. We weten niet wat de toekomst ons gaat bieden. We verwachten dat het nog wel een tijd gaat duren voordat de inkomsten het niveau van 2019 zullen bereiken. Daarom gaat de WMC samen met de vereniging opzoek naar een "schaap met 5 poten" om goed uit de coronacrisis te komen. Het erfgoed staat natuurlijk op de eerste plaats en we doen ons best om de kosten voor het onderhoud zo efficiënt mogelijk te laten uitvoeren, bij voorkeur met gebruik van het personeel van de WMC.

Bestuur WMC

7. Werkgroep ledenactiviteiten

7.1 Jaarverslag werkgroep ledenactiviteiten 2020

Voor de werkgroep was 2020 een vreemd jaar. Het jaar begon erg goed, op zaterdagmiddag 7 maart zijn we met 63 geïnteresseerden op bezoek gegaan bij pelmolen Het Prinsenhof in Westzaan en brouwerij Hoop in Zaandijk. De excursie stond geheel in het teken van de verwerking van gerst en werd gecompleteerd met een tweetal kleine proeverijen. In Het Prinsenhof kon men gort proeven en bij Hoop een aantal van hun bieren.
De reacties waren erg positief en vol goede moed gingen we de rest van het jaar voorbereiden. Tot dat de Corona-pandemie ons in de greep hield. Sindsdien heeft de werkgroep al haar activiteiten moeten staken, er mochten immers geen evenementen plaatsvinden of grote groepen bij elkaar komen. We hopen dat we in de loop van 2021 weer van start kunnen.

7.2 Overzicht activiteiten promotieteam 2020

Het promotieteam begon in het begin van het jaar enthousiast haar bezoeken aan jaarmarkten en braderieën voor te bereiden. Daar is het dan ook bij gebleven. De Corona-pandemie gooide alle roet in het eten. De enige activiteit die ter hand genomen is bijdragen aan de ledenwerfactie in het kader van de opening van het nieuwe Molenmuseum. Het team hoopt in de tweede helft van 2021 de draad weer te kunnen oppakken en heeft daarvoor al wat plannen ontwikkeld.

Rick Bakker

Naschrift

Door omstandigheden is dit Jaarverslag 2020 samengesteld en geredigeerd door ex-secretaris Walter Busch, met dank voor de bijdragen uit de diverse geledingen van de vereniging.